

Jon

Na-kel-uri-an tovoi aJon totoni

Ase itos nalobulat egai?

Nəvanuan lotokad namitisau hən nasoruan siGot lunau ke aJon tovi esua len ahai susur tosəjavur pisan toru siYesu, gai itosi.

AJon itos nalobulat egai hən nəsa?

Itosi hən bikel uri ke aYesu tovi aNatun ulunian aGot tosua səbon, ale evi tarhət sinəvanuan gail hən ləberinj nəlolit bidaŋ lan, ləbikađ nadəlomian lan.

AJon itosi mōs ase?

Itosi mōs alat lotoke leləboi aYesu, alat lotoke linau ləboi nəsa tokele husur gai.

Nəsa evisi len nalobulat egai?

AJon ikel ur namerikel gail aYesu togole, mai naʃusanan gail tokel uri ke tovi aNatun aGot.

Nalobulat ehusur as galito?

Ehusur aYesu, ehusur aTəman, ehusur aNunun. Ehusur aYesu toʋusan aTəman hən nəvanuan gail, ehusur aNunun toviol hən nəmauran len nəsa aYesu togole mai tokele.

Natgalenan evisi ʃais?

Nalobulat egai ikel ur nəsa tovisi len nasihau A.D. 26 vəbar A.D. 30.

Natgalenan evisi a be?

Nalobulat egai ibol husur nəsa tovisi len naut aJutea.

AJon ike totoni nalobulat egai “hən mətbedəlomi ke aYesu tovi aKristo, aGot totabtabuh lan, tovi aNatun aGot. Nutosi maienan hən

mæþberin̄ nəlomit lan, ale len nadəlomian samit mæt̄bikad nəmauran len nahəsan” (Jon 20.30-31). AJon ekis aYesu hən aSoruan ale ikel uri ke itah mai aGot tia len natuḃatan nəboŋ togol natit p̄isi. Ikel uri ke aSoruan evi Got. Ale len naləḃulat egai aYesu ikel vəha-soḃur həni ke “Ginau novi.” Lumaiegai ke: “Ginau novi bəta hən nəmauran” (6.35); “Ginau novi nam̄ial hən navile a pan” (8.12); “Ginau novi bopita” (10.7); “Ginau novi vanuan nasip-sip tovoi” (10.11); “Ginau novi na-le-məhat-an dan nəmatan” (11.25); “Ginau novi p̄isal, novi kitinan, novi mauran” (14.6) mai “Ginau novi bathuhau nakrep tin” (15.1, 5). Nəboŋ tokəmaienan ehum toke tovi Got, ale ikel kot natenan nəboŋ toke, “novi ginau notovi ginau” (8.24) ale nəboŋ toke, “a tahw hən aAraham tovisi, novi ginau notovi ginau” (8.58). Len naḃide tomaienān ikel vəhoti ke tovi Got, natuḃatan san eḃuer, nanonjan san eḃuer.

- 1) AYesu ase? (1.1-18)
- 2) AJon Baptais eutaut hən nəvanuan gail m̄os nagəmaian seKristo (1.19-34)
- 3) AYesu etuḃat hən nauman san (1.35-51)
- 4) Nauman siYesu len nəhon nəvanuan gail (2.1-12.50)
- 5) Nəsa aYesu togole mai toḃusan həni pəpadaŋ hən naut a Jerusalem (13.1-17.26)
- 6) Lutah gat aYesu, lukot həni (18.1-19.16)
- 7) Nəmatan siYesu mai nətavunian san (19.17-42)
- 8) Na-le-məhat-an siYesu, ale evisi hən ahai susur san gail (20.1-10)

9) AYesu evisi naməkot len naut a Kalili (20.11–21.25)

Nasoruan egəm vi vanuan, aYesu

¹ Len natuḅatan naSoruan itoh tia, ale aSoruan itah mai aGot, aSoruan enan evi Got.

² Atenan itah mai aGot len natuḅatan.

³ Len atenan aGot igol natit ḷisi tovisi. Atenan tabuer, asike təkad natideh.

⁴ Gai evi nəkadun nəmauran, ale nəmauran enan evi namīal sinəvanuan gail.

⁵ Namīal satomīal van sal len nəmargobut be nəmargobut sasəhori.

⁶ Aulumān sua egəmai, aGot tosəvati, nahəsan aJon.*

⁷ Atenan egəm hum na-sor-ləboii-an hən ḅikel vəhot nakitinan husur namīal, hən nəvanuan ḷisi ləḅedəlom napisulan tokele.

⁸ Gai gabag savi mīal, be egəm hən ḅikel vəhot nakitinan husur namīal.

⁹ ASoruan egaii togəm hən navile a pan, gai evi namīal kitin tomīas nəvanuan ḷisi.

¹⁰ Len gai aGot igol navile a pan tovisi. ASoruan itoh len navile a pan avil navile a pan ləsəkəta ləboii.

¹¹ Egəm hən nəvanuan gail lotovi esan matmat, avil esan gail lomətahuni.

¹² Be galit ḷisi lotohəhaṽur həni, lotoriḅ nələlit len nahəsan, eviol mai galit maiegai ke: evi len galito hən ləḅegəm vi natun aGot gail.

* **1:6:** Jon 1.19-36; Mat 3.1; Mak 1.4; Luk 3.1-2

13 Nəvanuan ideh səpas galito, ləsavisi husur na-ləjon-buni-an sinəvanuan o husur nənauan seulumān, avil nəpasian salit egəm len aGot.

14 ASoruan beti egəm vi vanuan, itoh mai gidato. Datoris nəyalyalan san, nəyalyalan aSoruan tokade, husur tosua ηai, togəm len aTata. Epul hən navoian toviol kəmas həni, epul hən nakitinan.

15 AJon ikel vəhot nakitinan husuri, ikai ke, “Ategai bogai notosor husuri ke, ‘Gai bəgəm a tahw len ginau, iyalyal səhor ginau, husur itoh sutuai tia, ginau notobuer sal.’ ”

16 Husur napulan hən navoian san, eviol kəmas hən navoian mai gidato. Ale len navoian san, eviol, eviol, eviol, eviol tabtab mai gadito.

17 Bathut len aMoses, aGot eviol hən nalo, avil len aYesu, aGot eviol kəmas hən navoian mai nakitinan mai gidato.

18 Avan ideh saris aGot boη ideh. ANatun səbōn ηai tosua, tovi Got, gai totoh tin mai aTata, gai eris aGot, isor vəsvəsaii.

*AJon ike savi aKristo, aGot totabtabuh lan
(Mat 3.1-12; Mak 1.1-8; Luk 3.1-18)*

19 NaJu gail a Jerusalem losəvat ahai tutumav gail mai galevis len nahəmar aLevi mai naFarisi gail hən ləbeus aJon ke, “Gaiug ase?” Ale egai evi na-kel-koti-an siJon.

20 Ikel vəhoti, satətas gole, ikel vəhoti ke, “Ginau nəsavı aKristo, aGot totabtabuh lan.”

21 Na lousi ke, “Ase gaiug? AElijah la?” Ale ike, “Aoa, nəsavı gai.” Luke, “Govi ahai kelkel ur a?” Isor var galit ke, “Ao.”*

* **1:21:** *Elijah:* Mal 4.5, *ahai kelkel ur:* Deu 18.15, 18

²² Beti lousi ke, “Gaiug ase? Gikel koti mai ginamit hən namtbikel mai alat lotosəvat ginamito. Gaiug gikel nəsa husur gaiug?”

²³ AJon isor var galito hum ahai kelkel ur, aIsaiah ta sutuai toke,

“Novi nadoldol tokai len naut masmas toḅḅesw ke,

‘Gol naḅisal tinor mōs Nasuḅ!’ ”*

²⁴ Beti naFarisi gail naJu lotosəvat galit gəmai,

²⁵ lousi ke, “Asike gəḅevi aKristo, asike gəḅevi aElijah, asike gəḅevi aHai kelkel ur, imabe gubaptais hən nəvanuan gail?”

²⁶ AJon isor var galit ke, “Ginau nubaptais hən nəwai, be ikad sua toil ben gamito, mətsakəta ləboii.

²⁷ Gai toyar a tahw hən ginau, ginau nəsanor kasi hən nəḅisah ruḅat nəhau hən naributbut san.”†

²⁸ Len nəḅoḅ enan aJon ibapbaptais hən nəvanuan gail len naut a Petani, tarhəwisel Jortan.

AYesu, natuhsipsip siGot

²⁹ Pelan han, aJon eris aYesu toyaryar gəmai ale ike, “Məteris! Natuhsipsip siGot ḅilav kuv nəsaan sinavile a pan.‡

³⁰ Ategai bogai notosor husuri ke, ‘Dereh avan sua tegəm a tahw len ginau, iyalyal səhor ginau, husur itoh sutuai tia, ginau notobuer sal.’

³¹ Ginau nəsakəta ləboii, avil nogəm, nubaptais hən nəwai hən nəḅigol aIsrael ləḅeləboii.”§

* **1:23:** Isa 40.3 † **1:27:** Evi slev gail lotosah ruḅat nəhau hən naributbut silat lotovi lohoim, ale naslev evi naut kəmas len nənauan salit gail. ‡ **1:29:** *Navile a pan* len naut egai namilen nəvanuan ideh. § **1:31:** *Israel* len naut egai evi nəpasusan siJakop aGot tokisi hən aIsrael am.

32-33 Beti aJon ikel koti ke, “Nəsakəta ləboi ategai, avil atenan tosəvat ginau hən nəb̃ibaptais hən nəwai, ikel mai ginau ke, ‘Nəboŋ gəberis aNunugw bevi pan, bitoh tin len avan sua, avan enan dereh tibaptais hən nəvanuan gail hən aNunun aGot.’ Beti noris aNunun aGot tovi pan dan nəmav hum nətav** ale itoh tin len ategai.

34 Ale noris natgalen tia, nukel koti ke, ateg bogai aGot totabtabuh lan.”††

Ahai susur metəkav gail siYesu

35 Len nəboŋ tohusuri aJon eil tətəs mai eru len ahai susur san gail.

36 Nəboŋ toris aYesu toʋot van ike, “Məteris! Natuhsipsip siGot bolai.”

37 Nəboŋ ahai susur artosəsəloŋ hən nəsa tokele, arohusur aYesu.

38 Beti aYesu ipair, eris gəlaru artəhusuri, ale eus gəlar ke, “Məroləŋon nəsa?” Arusor vari ke, “Rappi (namilen ke Hai ʃusan), gutohtoh a be?”

39 Isor var gəlar ke, “Gəm, kəta risi.” Nə aruvan, aroris naut totohtoh lan, ale arutah maii len namityal tovat ut mədau, lovurvur nəmariboŋ enan maii.

40 Aadru aʋan aSimon Pita, evi gəlar sua tosəsəloŋ hən nəsa aJon tokele, tohusur aYesu.

41 Natit metəkav aAдру togole, isaḅ aSimon, aʋan gabag, ale ikel maii ke, “Namrusaḅ aMesiah!” (namilen tovi aKristo, aGot totabtabuh lan).

42 Beti aAдру esəhar aPita van hən aYesu. AYesu ekəta bunusi ale ike, “Gaiug boh aSimon, anatum

** **1:32-33:** *Nətav* ehum navimal topəhapəhw. †† **1:34:** Natosian galevis ta sutuai luke *evi anatum uluman siGot*

aJon, dereh lekis gaiug hən aKefas (namilen tovi aPita).”‡‡

AYesu ekis aFilip mai aNatanael

⁴³ Pelan han aYesu ike tevi lan naut a Kalili. Ebubur mai aFilip ale ikel maii ke, “Gegəm husur ginau.”

⁴⁴ (AFilip evi aulePetsaita tovi navile matmat siAdru mai aPita).

⁴⁵ AFilip isaḅ aNatanael ale ikel maii ke, “Nam-tusaḅ ategai aMoses totos husuri len nalo san, ahai kelkel ur gail am lutos husuri! Nahəsan aYesu, anatun aJosef ta Nasaret.”

⁴⁶ ANatanael eusi ke, “Natideh tovoi m̄au egəm a Nasaret a? Eḅuer!” AFilip ike, “Gegəm risi.”

⁴⁷ Nəboḅ aYesu toris aNatanael togəm həni ike, “Məteris! AuleIsrael kitin bogai! Səkad nagəgərasan ideh lan.”

⁴⁸ ANatanael eusi ke, “Goləboi mab hən ginau?” AYesu isor vari ke, “Noris gotobətah pipifik§§, a tahw hən aFilip tokis gaiug.”

⁴⁹ ANatanael esəhoṽut len natenan, isor vari ke, “Hai ḅusan, kitin, gaiug boh aNatun aGot, gaiug boh aKiḅ seIsrael!”*

⁵⁰ AYesu ikel maii ke, “Godəlom natenan husur notokel mai gaiug ke notoris gotobətah pipifik a? Dereh geris natit gail gəḅiḅaḅ lan səhor masuṽ hən natenan.”

‡‡ **1:42:** Len nasoruan ta Aram, *Kefas* evi vat mot, *Pita* am evi vat mot len nasoruan ta Kris. §§ **1:48:** *Nafik* evi nəhai sua, naṽite am lokisi hən nafik. * **1:49:** Psa 2.7

⁵¹ AYesu isor am ke, “Kitin, nokitin mai gamit ke, dereh mäteris nəməv bəsəḡav, aḡel siGot gail ləbēvi məhat ale ləbēvi pan len aNatun Nəvanuan.”*

2

Nəlahan len naut a Kana

¹ Hois am ikad nəlahan len naut a Kana a Kalili. Anan aYesu itoh ei,

² ale lous aYesu mai ahai susur san gail am hən ləbēgəm hən nəlahan.

³ Len nəhanan, nəboḡ nəwain tohav, anan aYesu ikel maii ke, “Lupar wain.”

⁴ Ale aYesu isor vari ke, “Litegai, savi natideh len gidaru, namityal sagw sagəm sal.”

⁵ Ale anan ikel mai nəvanuan nauman gail ke, “Nəsa bikel mai gamito, mitigole.”

⁶ Len naut enan nabiltibiliwai nəvat toməlevtes loil ei. Husur nəvide len nalo salito, naJu gail lugol galit luveveu len nəwai enan. Nəboḡ nabiltibiliwai vīsusua topul ikad nalita tovi 80 o 120 lan.

⁷ AYesu ikel mai galit ke, “Bir nəwai len nabiltibiliwai galegai.” Ale ləbir nəwai van vapul səsəhov.

⁸ Beti ikel mai galit ke, “Vəvaut kuv ideh, lavi van hən nəmasta hən nəhanan.” Ale lugole.

⁹ Nəboḡ amasta hən nəhanan todamis nəwai togəm vi wain, ekis naulumān tomadhalah gəmai. (Amasta saləboi naut nəwain togəm lan, be nəvanuan nauman gail loləboii).

* **1:51:** Gen 28.12

¹⁰ Isor sal suh aulumān en tolah ke, “Nəvanuan p̄isi loṗəpəhun nəwain tovoi a m̄o, ale nəboŋ galit lo-totərog, loṗəpəhun togon savoi masuṽ. Avil gaiug, gotəgau gat nəwain tovoi vəbar gagai!”

¹¹ Natenan aYesu togole len navile a Kana a Kalili evi namerikel metəkav tokel kot aYesu, tovəhot nəyalyalan san. Ale ahai susur san gail lorin̄j nəlolit todaŋ lan.

¹² Nəboŋ nəlahan tonon̄j aYesu evi pan vi Kaper-naum, gai mai aṽan gail mai anan mai ahai susur san gail, ale losuh ei hən nəmaribon̄j galevis.*

*AYesu ivahvatur naut todar vis naim siGot
(Mat 21.12-13; Mak 11.15-17; Luk 19.45-46)*

¹³ NəPasova seJu gail egəm pəpadaŋ, ale aYesu evi məhat vi Jerusalem.

¹⁴ Len naholəvat todar vis naim siGot eris alat lotoṗur hən nəbuluk mai nasipsip mai nətav gail. Eris alat lotogəgel hən nəvat lotobətah ei.*

¹⁵ AYesu ebutan ḃonḃon hən nəhau gail, beti ehut nəvanuan p̄isi dan naholəvat todar vis naim siGot. Ehut nasipsip mai nəbuluk gail, idaŋdaŋ nakoin gail ale ikabsan natev gail.

¹⁶ Ikel mai alat lotoṗur hən nətav gail ke, “Tariv natgaleg vi tut. Samtigol naim seTəmagw tehun naim nəmaket!”

* **2:12:** Mat 4.13

* **2:14:** Nəvanuan naut tiltile gail lovi lan nabiltivile Jerusalem m̄os nəPasova. Logəm len naprovens isoḃur ale lukad nəvat tiltile. Imaienan, len naholəvat todar vis naim siGot a Jerusalem, ikad nəvanuan lotogəgel hən nəvat silat lotogəmai. Husur ahai tutumav gail ludam̄ hən nəvanuan lotoviol len naim siGot leviol hən nəvat nasilva səlani ŋai.

17 Ahai susur san gail lunau səhoti ke natosian ike, “Nəlogw ipat tabtab len naim sam̃ totəgau gat tabtab hən ginau.”*

18 Nəlon naJu gail epəḡasi ale lousi ke, “Gukad nədaḡan hən na-il-a-m̃o-an tomabe hən gotoləboi gəḡigol natgalenan? Gigol namerikel ideh hən namtbekəta ləboi nədaḡan sam̃!”

19 AYesu isor var galit ke, “Mitigol naim siGot egai timasirsir, ale dereh neum həni tile məhat təlmam len nəmariboḡ titor.”*

20 Ale lusor vari ke, “Namtoum hən naim egai len nasihau tovi 46. Gunau ke goləboi gəḡeum həni ḡile məhat təlmam len nəmariboḡ ḡitor mabe?”

21 Ris aYesu tosor husur naim siGot tovi niben.

22 Imagenan, nəboḡ aGot tolavi dan nəmatan, ahai susur san gail lunau gat nategai tokele tia, ale lodələm natosian siGot mai nasoruan siYesu.

AYesu eləboi tia nənauan sinəvanuan gail

23 Ale nəboḡ aYesu totoh len naut a Jerusalem len nəhanan hən NəPasova, isəḡur lorinḡ nəlolit len nahəsan nəboḡ lotoris namerikel gai togolgole.

24 Avil aYesu səkad nadələmian len nəlolit lotorinḡ len gai husur eləboi nəḡoruan nəsaan salit gail.

25 Avan ideh asike ḡikel kot nəvanuan gail maii, savi natideh len gai, husur gai eləboi nəḡoruan salit tia.

3

AYesu mai aNikotemus

* **2:17:** Psa 69.9 * **2:19:** Mat 26.61, 27.40; Mak 14.58, 15.29

¹ Ikad avan sua len naFarisi gail, nahəsan aNikotemus toil a m̄o hən naJu gail.

² Egəm hən aYesu len mariug, ale isor maii ke, “Hai p̄usan, namtoləboii ke gaiug govi ahai p̄usan sua aGot tosəvati gəmai, husur səkad avan ideh toləboi b̄igol namerikel gotogolgole, asike aGot b̄itoh maii.”

³ AYesu isor vari ke, “Kitin, nokitin mai gaiug ke, avan ideh asike b̄ikad nəpasian tətəs,* edədas b̄eris natohan pipihabəlan aGot.”

⁴ ANikotemus eusi ke, “Imab hən nəvanuan tovi haʋut tia b̄ikad nəpasian tətəs? Edədas b̄eb̄is təlmam len nəhad hən natətai len nabəhaʋun anan hən b̄ipas vəha-ru həni!”

⁵ AYesu isor vari ke, “Kitin, nokitin mai gaiug ke, nəvanuan timaskad nəpasian len nəwai mai aNunun aGot†, hən b̄eləboi b̄eb̄is len natohan pipihabəlan aGot.

⁶ Niben nəvanuan ipas nəvanuan tokad nəmauran hən niben ŋai, aNunun aGot ipas nanunun nəvanuan, nanunun toveveu, tokad nəmauran toveveu.

⁷ Imaienan, sagiṗaṅ len nəsa notokele ke, ‘Gimaskad nəpasian tətəs.’

⁸ Nəlan eʋuv husur naləṅonian san ale gosəsəlōṅ hən nəwalan han, be gəsələboi naut toʋuv gəm lan mai naut toʋuv vi lan. Len naʋide tomaienana, gəsaris aNunun aGot, be goris nauman san len

* **3:3:** Len nasoruan ta Kris, *tətəs* ikad namilen sual am tovi *egəm a məhat* gol ke naves egai eləboi b̄ikad namilen tovi *avan ideh asike b̄ikad nəpasian togəm a məhat*, *edədas b̄eris natohan pipihabəlan aGot.*

† **3:5:** Len nasoruan ta Kris, *nunun* ikad namilen eru, sua evi nanunun, sua evi nəlan o nasuṅaṅṅavan. Len natosian seju gail nəboṅ lotosor husur aGot, lokəmaienana.

nəmauran silat aNunun aGot topas nanunulito toveveu.”

⁹ ANikotemus eusi ke, “Natgalenan levisi mabe?”

¹⁰ AYesu isor vari ke, “Imabe? Govi ahai þusan totibau seIsrael, be gəsaləboi natgaleg a?

¹¹ Kitin, nokitin mai gaiug ke, namtukel ur nəsa namttoləboii, namtukel kot nəsa namttorisi, avil gamito, mətsadəlom na-kel-koti-an sinamito.

¹² Nəboŋ notosor husur nəsa tovisi len navile a pan, mətsadəlom ginau. Gol ke nəbisor husur nəsa tovisi len nəmav, asike mətodəlom ginau!

¹³ Səkad avan ideh tovi məhat len nəmav toləboi bikel ur nəsa tovisi lan. ANatun Nəvanuan ŋai egəm len nəmav, naut san matmat, ale gai ŋai eləboi bikel husuri.

¹⁴ Len naut toḅəḅesw, tomasmas, aMoses esuhun nəlablab hən nəmat len nəhai.* Len naḅide tomaienən, limassuhun aNatun Nəvanuan len nəhai balbal,

¹⁵ hən ke, nəvanuan þisi ləḅeriŋ nəlolit lan, dereh likad nəmauran vi sutuai.

¹⁶ “Bathut aGot eləmas bun navile a pan maiegai ke: eviol hən aNatun tosua səḅon hən avan ideh ḅeriŋ nəlon ḅidaŋ lan, asike, asike imasig be dereh tikad nəmauran vi sutuai.

¹⁷ Husur aGot sasəvat aNatun vi lan navile a pan hən ḅeriŋi ke lipanis sil nəsaan salito, be hən ke, len aNatun, aGot ḅilav kuv galit dan nəsaan salito.

¹⁸ Avan ideh tokad nadəlomian lan, aGot sariŋi ke ḅipanis, avil avan ideh səkad nadəlomian lan, aGot eriŋi tia ke tipanis, husur səkad nadəlomian

* **3:14:** Num 21.9

len nahəsan aNatun aGot tovi aNatun tosua səbōn.

¹⁹ Nəpanismen esil nategai ke: Namīal ebis len navile a pan, be nəvanuan loləmas bun nəmargobut səhor Namīal, husur nəsa lotogolgole isa batbat.

²⁰ Husur alat lotogolgol nəsaan lomətahun bun Namīal, ləsavi lan Namīal husur lomətahw len Namīal bəmias p̄ar̄p̄ar hən nəsaan salito len nəhon nəvanuan gail.

²¹ Be avan ideh totoh len nakitinan, egəm hən Namīal hən bəmias nəsa togole len nədaŋan siGot.”

AJon Baptais isor husur aYesu

²² Nəboŋ natgalenan tonon, aYesu mai ahai susur san gail lovi lan naprovens a Jutea. Len naut enan itohtoh mai ahai susur san gail ale ibaptais hən nəvanuan gail.

²³ AJon am ibaptais hən nəvanuan gail len naut a Aenon pəpadaŋ hən naut a Salim, husur nəwai isoḅur ei. Ale nəvanuan gail logəm tabtab həni, hən ləbibaptais.

²⁴ (Len nəboŋ enan ləsariŋ aJon len naim bəbaŋis sal).*

²⁵ Beti ahai susur siJon galevis lovitvituh mai naJu sua husur naḅide hən nalilosan hən ləbiveveu mōs nalotuan.

²⁶ Ale logəm hən aJon, luke, “Hai p̄usan, ategaii totoh mai gaiug tarhəwisel Jortan, ategaii gotosor husuri, gagai ibaptais hən nəvanuan gail, ale nəvanuan p̄isi logəm həni.”

²⁷ Ale aJon isor var galit ke, “Nəvanuan eləboi b̄ikad nəsa ŋai aGot len nəmav toviol həni maii.

* **3:24:** Mat 14.3; Mak 6.17; Luk 3.19-20

²⁸ Gamit m̄au m̄etol̄əboi m̄ətb̄ikel kot n̄əsa no-tokele ke, ‘Ginau n̄əsavi aK̄risto, aGot totabtabuh lan. Avil aGot esəvat ginau a m̄o tia, beti atenan.’*

²⁹ N̄əb̄ikel nasoruan k̄əta husuri, imaiegai ke, natəbarehreh tolah evi seulum̄an tolah maii. Be naulum̄an tovi tarhət sitenan tolah, toil t̄əban, tosəsəlōḡ həni, gai ehəhəv̄ur hən tosəsəlōḡ hən nadolon aten tolah. AK̄risto esum̄an atenan tolah, ale n̄əvanuan lotovan həni hən b̄ibaptais hən galito, losum̄an alitenan tolah. Ginau nosum̄an naulum̄an tovi tarhət sitenan. Nopul hən nahəhəv̄uran n̄əboḡ notosəsəlōḡ hən n̄əvanuan gail lotovan hən aK̄risto.

³⁰ AK̄risto timasyalyal səhor ginau; ginau a pan.”

³¹ Atenan togəm len naut a m̄əhat, iyalyal səhor natit p̄isi; avan tovi hən navile a pan, evi sinavile a pan, ale isor husur natit gail sinavile a pan ḡai. Atenan togəm len n̄əməv iyalyal səhor natit p̄isi.

³² Ikel kot n̄əsa torisi, n̄əsa tosəsəlōḡ həni be səkad avan ideh todələm n̄əsa tokele.

³³ Be avan ideh todələm na-sor-ləboii-an san, isəb səhoti ke aGot ekitin.

³⁴ Husur atenan aGot tosəvati ikel nasoruan siGot husur aGot eviol hən aNunun kavkav maii, nagilen toḡuer.

³⁵ AGot, aTata eləmas bun aNatun, ale eriḡ natit p̄isi len navəlan tia.

³⁶ Avan ideh toriḡ nəlon todaḡ len aNatun aGot ikad n̄əmauran vi sutuai. Avil avan ideh tomətahun b̄eriḡ nəlon len aNatun aGot, asike ikad n̄əmauran enan, be nəlol paḡpaḡ siGot ipat tabtab lan.

4

* 3:28: Jon 1.20; Mal 3.1

AYesu mai atoḅtaSamaria

¹ Beti naFarisi gail losəsəlonḡ həni ke aYesu tobaptais hən nəvanuan lotosəḅur hən ləḅegəm vi hai susur san gail, lusəḅur səhor siJon.

² (Be savi aYesu tobaptais hən nəvanuan, ahai susur san gail ḡai lugole.)

³ Nəḅonḡ aYesu toləḅoi nəsa naFarisi gail lotosəsəlonḡ həni, eriḡ naut a Jutea, etəlmam vi Kalili.*

⁴ Len nəvanan san imasyar tur len naut a Samaria.

⁵ Ale ibar navile sua a Samaria, nahəsən a Sikar, topat pəpadanḡ hən nətan aJakop tolavi mai aJosef, anatun.†

⁶ Ikad naḅurhuwai siJakop ei. Beti aYesu, niben tomatmat husur nəyaran tobəlav, ebətah tarḡḅurhuwai enan. Natuḅlial bolai.

⁷ AtoḅtaSamaria sua egəm hən ḅevəvaut. Ale aYesu ikel maii ke, “Lav nəwai. Nemuni.”

⁸ Ebətah səḅon husur ahai susur san gail lovi lan navile hən ləḅevur nəhanian ideh.

⁹ Imagenan apəhaḅut isor vari ke, “Be gaiug govi Ju, ginau novi toḅtaSamaria. Gous mab hən nəwai hən ginau?” (Husur alat a Jutea ləsəḅon mai alat a Samaria ḅonḡ ideh).*

¹⁰ Ale aYesu isor vari ke, “Gətaləḅoi naviolan siGot, mai ginau notokel mai gaiug, ‘Lav nəwai. Nemuni,’ gətaus ginau həni tia, ale nətəlav nəwai nəmauran mai gaiug.”

* **4:3:** Nəḅonḡ aYesu toləḅoi ke naFarisi lotosəsəlonḡ hən tobaptais hən nəvanuan tosəḅur, emətahun ləḅiḅal maii ale eriḡ naut enan.

† **4:5:** Gen 33.19; Jos 24.32. Len naut egai isor husur aJakop ta sutuai, tovi natun aIsak tovi natun aAraham. * **4:9:** Luk 9.52-53; Ezr 4.1-5; Neh 4.1-2

11 Alitenan ikel maii ke, “Nasub, gəsəkad nabiliwai, nəhau eḅuer, ale nəburhuwai eg isareh masuṽ. Goləboi gəḅevəvaut nəwai nəmauran enan a be?”

12 Gaiug gunau ke gototibau səhor atəmadat ta sutuai, aJakop a? Bathut gai māu ilav nəburhuwai egai mai gidato, ale gai mai anatun gail mai nari-vatəvat gail lomun lan.”

13 AYesu isor vari, ike, “Nəvanuan p̄isi lotomun len nəwai egai, dereh limaduh tətəs.

14 Avil avan ideh tomun nəwai nəḅilav maii, asike imaduh boṅ ideh. Be nəwai nəḅilavi maii ehum nabəko toṽuv vi məhat len nəlon, tolav nəmauran vi sutuai maii.”

15 Napəhaṽut ikel maii ke, “Nasub, lav nəwai ideh mai ginau bai, hən asike nəḅimaduh boṅ ideh, asike nəḅegəm gegai hən navəvautan tətəs am.”

16 Ikel mai alitenan ke, “Givan vakis asoam̄, məregəmai.”

17 Apəhaṽut isor vari ke, “Nəsəkad asoagw ideh.” AYesu ikel maii ke, “Nəboṅ gotoke, ‘Nəsəkad asoagw ideh,’ gokitin;

18 husur gulah mai asoam̄ erim tia, ale ahaṽut gotokade gagai savi asoam̄, gəsəlah maii. Nəsa gotomadhakele ekitin.”

19 Apəhaṽut ike, “Nasub, gaiug govi ahai kelkel ur.

20 Atəmanamit ta sutuai lulotu len naṽehuh egai, be gamit məttovi Ju, mətuke naut a Jerusalem ḅai evi naut nalotuan.”

21 AYesu isor vari ke, “Litegai, gaiug gedəlom nəsa notokele. Nəboṅ dereh tegəmai hən ke asike

evi natideh hən mət̃bilotu hən aTata len naṽehuh egai o len naut a Jerusalem.

²² Gamit a Samaria mət̃saləboi gai mət̃tolotu həni; ginamito, namtulotu hən gai namttoləboii, bathut nə-lav-kuvi-an dan nəsaan egəm len naJu gail.

²³ Avil namityal dereh tegəmai, egəm tia, hən ke alat lotolotu kitin ləb̃ilotu kitin hən aTata len nəlolit kavkav, len nədaṽan seNunun, husur galit lovi nəvanuan nalotuan aTata tokəta doṽ galito.

²⁴ AGot savi nəvanuan tokad niben gotoləboi gəb̃erisi, ao, ehum nanunun sua o nasuṽavṽavan gotodədas gəb̃erisi be tovi nəkadhumauran. Ale alat lotolotu həni limaslotu hən aGot hum tovi aGot kitin. Limaslotu kitin hən gai len nəlolit kavkav, len nədaṽan seNunun.”

²⁵ Apəhaṽut ikel maii ke, “Noləboii ke aMessiah aGot totabtabuh lan dereh tegəmai, aten lotokisi hən aKristo. Nəboṽ b̃egəmai dereh tikel ur natit p̃isi mai ginamito.”

²⁶ AYesu ikel maii ke, “Ginau en bogai notosor mai gaiug.”

Ahai susur gail lotəlmam

²⁷ Len namityal enan, ahai susur san gail lotəlmam, losəhoṽut habat hən aYesu tosor mai apəhaṽut sua, avil galit ideh saus aliten ke, “Goləṽon nəsa?” o saus aYesu ke, “Gusor mabe mai alitegai?”

²⁸ Beti napəhaṽut erin̄ nab̃iliwai san, etəlmam vi lan nab̃iltivile ale ikel mai nəvanuan gail ei ke,

²⁹ “Mətegəm ris avan sua tokel mai ginau hən natit p̃isi notogole. Mətunau ke aKristo, aGot totabtabuh lan a?”

³⁰ Nja nəvanuan gail lorin nabiltivile, lotuḅat van həni.

Nəbol ɸusan husur nəmatuan

³¹ Beti ahai susur gail lukele ke, “Hai ɸusan, gihan.”

³² Be ikel mai galit ke, “Nukad nəhanian hagw gamit mətsaləboii.”

³³ Imaienan ahai susur gail lukel mai galit gabag ke, “Ase ilav nəhanian maii?”

³⁴ AYesu ikel mai galit ke, “Nəhanian hagw evi hən nəḅigol naləjonian sitenan tosəvat ginau hən nəḅigol vurvur nauman san.

³⁵ Mətukad nasoran sua toke, ‘Nahəbati tivat beti nəmatuan,’ be mətesəḅav hən namətamito, mətekəta ris nəmarireu hən nawit tomasmas, toutaut hən nəmatuan tia.

³⁶ Nəvanuan tota kokotov nawit enan, tosəgovi, gai etuḅat lav naɸurɸuran san, ale esəsəgov hən nawit məs nəmauran vi sutuai.‡ Igole hən gai tota kokotov nawit mai gai tomabule, arḅehəḅavur ḅonḅon.

³⁷ Husur nasoran egai ekitin toke, ‘Ikad avan sua tomabul, ikad togon tosəgov tomatu.’

³⁸ Nosəvat gamit hən mətḅesəgov ḅonḅon hən nəsa mətsaum məsi. Galevis am loum idan məsi. Be gamit mətohusur galito ale mətopul hən nəmatuan.”

‡ **4:36:** Len naves egai, *nawit tomatu* evi nəvanuan toutaut hən ḅesəsəloḅ hən nasoruan siGot, toutaut hən ḅikad nadəlomian lan.

³⁹ Alat a Samaria isoður len nabiltivile a Sikar lorin̄j nəlolit len aYesu husur na-kel-uri-an sepəhaṽut toke, “Ikel mai ginau hən natit p̄isi notogole.”

⁴⁰ Beti nəboŋ alat a Samaria lotogəm həni, lousi hən bitoh mai galito, ale itoh ei vəbar nəmariboŋ eru.

⁴¹ Ale husur nasoruan san, isoður am lukad nadəlomian.

⁴² Beti lukel mai napəhaṽut ke, “Nadəlomian sinamit len aYesu sahusur nəsa gotokele am, bathut ginamit gabag namtosəsəlōŋ həni, ale namtoləboi səhoti ke ategai ilav kuv kitin hən navile a pan dan nəsaan.”

AYesu igol anatun nəvanuan nauman sekiŋ imaur

⁴³ Nəboŋ nəmariboŋ toru togam gole, aYesu erin̄j naut enan, evi Kalili.

⁴⁴ AYesu m̄au ikel koti ke, “Len naut sihai kelkel ur ideh, ləsaputsan atenan len nənauan salito.”*

⁴⁵ Imagenan, nəboŋ aYesu tobar naut a Kalili, alat naut enan lohəhaṽur həni husur loris natit p̄isi togole len nəhanan a Jerusalem, husur galit am losuh len nəhanan enan.*

⁴⁶ Imaienan, aYesu evi Kana a Kalili, naut togol nəwai togəm vi wain lan.* Len naut enan ikad abiltivanuan sua toum sekiŋ, anatun ulum̄an toməsah, topat len nəmel len naut a Kapernaum.

⁴⁷ Nəboŋ atenan tosəsəlōŋ hən aYesu togəm a Jutea vəbar naut a Kalili, ivan həni. Eŋiri hən bəgəm vi lan naut a Kapernaum, gol anatun timaur husur pəpadaŋ timat.

* **4:44:** Mat 13.57; Mak 6.4; Luk 4.24 * **4:45:** Jon 2.23 * **4:46:** Jon 2.1-11

48 Na aYesu ikel maii ke, “Asike mætberis namerikel gail o natit mætbiṃaṃmaṃ lan, asike mætukad nadəlomian!”

49 Abiltivanuan toum sekiṃ eṃiri tətās ke, “Nasub, asike gəbēgəm gagai, dereh anatumg timat!”

50 AYesu isor vari ke, “Givan, anatum imaur.” Edəlom nəsa aYesu tokel maii, ale ivan.

51 Len nəyaran san vahim, naslev san gail lobubur maii, lukel uri ke, “Anatum imaur tia!”

52 Eus galit ke, “Eləṃon ivoi len namityal sa?” Beti lusor vari ke, “Napudan san inoṃ nino len namityal tosua ut mədau.”§

53 Beti atata inau səhoti ke, len namityal enan ṃai aYesu ike, “Anatum imaur.” Ale gai mai galit pisi lotosuh lohoim san, logəm vi vanuan nadəlomian.

54 AYesu evi Jutea təlmam vi Kalili vəha-ru, ale egai evi namerikel na-vəha-ru-an aYesu togole len naut a Kalili.

5

AYesu igol avan sua imaur len nəwai a Petsata

1 Husur nəboṃ enan, aYesu evi məhat vi Jerusalem van hən nəhanan sua seJu gail.

2 Ale len naut a Jerusalem, pəpadaṃ hən nametləkau lotokisi hən Nametləkau Nasipsip, ikad nabiltiburhuwai lilos tokad navərada torim todar visi, nahəsən Petsata* len nasoruan seIpuru gail.

§ 4:52: Len nasoruan ta Kris ike *namityal toməlevru* husur len nalennəyal sua ikad nəhaua toməlevtes len nadudulan ale toməlevtes am len naut mədau.

* 5:2: Natosian galevis ta sutuai len nasoruan ta Kris luke *Betesta*.

3-4 Nəvanuan isəbur lotoməsaḥ lupat pipivərada galenan, ametḅesw gail, galevis narielit togau mai galevis nahudhubelit tomat.†

5 İkad esua topat ei toməsaḥ len nasihau tovi 38 tia.

6 AYesu eris atenan topat ei, eləboii ke toməsaḥ tobəlav tia, ale eusi ke, “Goləḅon ke gimaur a?”

7 Aten toməsaḥ isor vari ke, “Nasubḅ, nəsekad avan ideh tovi tarhət sagw hən nəḅevi lan nəwai nəboḅ tonjalunjalw. Nəboḅ notohisi hən nəḅevi pan lan, avan tile am akis ibar nəwai a m̄o, beti ginau.”

8 AYesu ikel mai ke, “Gile məhat, gebul hən nəbateh sanḅ, pati, ale yar van.”

9 Vəha-sua ḅai aten imaur. İpat nəbateh san ale iyaryar van, avil nəboḅ enan evi nəSappat.

10 İmaienan, alat lotoil a m̄o hən nəju gail lusor lan aten tomaur. Luke, “Daməḅ nəSappat bogai! Nəboḅ gotopat nəmel sanḅ, goḅur kotov nalo tokai tas nauman!”*

11 İsor var galit ke, “Avan togol notomaur ikel mai ginau ke, ‘Pat nəmel sanḅ, yar van.’ ”

12 Lousi ke, “Ase ikel mai gaiug hən gəḅigol maien həni?”

13 Avil aten tomaur saləboii, husur aYesu ivan vəmasig len naluḅoh len naut enan.

14 Len namityal tovan, aYesu isaḅ atenan len naholəvat todar vis naim siGot ale ikel maii ke, “Geris, gagai gumaur, be sagigol nəsaan am hən asike natideh tosa səhor ta m̄o ḅevisi hən gaiug.”

† 5:3-4: Natosian galevis ta sutuai losuhud hən nategai: *Lupat vir nəwai ḅinjalunjalw*,⁴ *husur aḅel siNasub egəm len nəboḅ galevis, ebul hən nəwai, ale nəvanuan tovi lan nəwai metəkav, dereh timaur.* * 5:10: Neh 13.19; Jer 17.21

¹⁵ Beti naulurñan ia kel mai alat lotoil a m̃o hən naJu gail ke aYesu boh togole tomaur.

¹⁶ Imaienan lotuḅat mēdas bun aYesu sil togol natgalenan len nəsappat.

¹⁷ Be aYesu isor var galit ke, “ATəmagw eumum van vəbar gagai, ale ginau tu noum van.”

¹⁸ Imaienan, alat lotoil a m̃o hən naJu gail ludas p̃isal am hən ləḅigole ḅimat. Savi husur toḅur kotov nə-kai-tasi-an hən nəsappat ŋai, be husur tokel ke aGot tovi aTəman san, imaienan, ike gai gabag toḅitḅitoḅ mai aGot.

aYesu ikel vəhoti ke tovi aNatun aGot

¹⁹ Ŋa aYesu isor var galit ke, “Kitin, nokitin mai gamit ke, aNatun aGot edədas ḅigol natideh səḅon, eləḅoi ḅigol ŋa nəsə toris aTəman togole. Husur nəsə aTəman togole, aNatun am igole.

²⁰ Husur aTəman eləmas bun aNatun ale eḅusani hən natit p̃isi gai togole, ale dereh teḅusani hən natit gail lotosəhor natgalenan hən mətḅimanḅan lan.

²¹ Hum ke aTəman togol nəvanuan lotomat lule məhat, tolav nəmauran mai galito, aNatun am ilav nəmauran mai avan ideh gai toləḅon ḅilavi maii.

²² Husur aTata səsəḅ səhoti ke avan ideh ḅipanis, aoa eriḅi len aNatun hən ḅisəḅ səhoti ke nəvanuan gail ləḅipanis,

²³ hən nəvanuan p̃isi ləḅeputsan aNatun len nənauan salito hum lotoputsan aTata a məhat. Asike gəḅeputsan aNatun len nənauan sam̃, gəsaputsan aTata tosəvati len nənauan sam̃.

²⁴ “Kitin, nokitin mai gamito, avan ideh tosəsəloḅ hən nasoruan sagw, tokad nadələmian

len aGot tosəvat ginau, gai ikad nəmauran vi sutuai, asike eḅis len nəpanismen, be imakuv tia dan nəmatan vi lan nəmauran.

²⁵ Kitin nokitin mai gamito, len nəboŋ ɸegəmai, hun nəboŋ togəḁ tia, dereh alat lotomat lesəsəloŋ hən nadoldol siNatun aGot, ale alat lotosəsəloŋ həni, dereh likad nəmauran.

²⁶ Husur aTata tovi nəkadun nəmauran, gai eriŋi len aNatun am hən ɸevi nəkadun nəmauran.

²⁷ Ale eriŋ nədaŋan len navəlan hən ɸikot hən nəvanuan gail, husur evi aNatun Nəvanuan.

²⁸ Samtiŋan len natgalenan, husur ikad nəboŋ togəmai hən alat lotomat len nəḅur nəmatan salito ləḅesəsəloŋ hən nadolon aNatun aGot,

²⁹ ale dereh lile məhat dan nəḅur nəmatan. Alat lotogol tovoi, dereh lile məhat hən ləḅimaaur tətəs. Avil alat lotogol tosa, dereh lile məhat hən ləḅesəsəloŋ ləboi nəpanismen salito.*

³⁰ “Ginau nodədas nəḅigol natideh len ginau səḅogw. Nopəpehun navoian dan nəsaan hum aTata tokele. Ale napəpehwan sagw inor husur nəsagole husur naləŋonian sagw, be nugole husur naləŋonian sitenan tosəvat ginau.”

Na-kel-koti-an husur aYesu

³¹ AYesu isor am mai naJu gail ke, “Ginau səḅogw ŋai nətasor ləboi ginau, nasoruan sagw asike takitin.

³² Avil ikad atesual am tosor vi tarhət sagw, ale noləboii ke na-sor-ləboii-an san husur ginau ekitin.

³³ Mətosəvat galevis tia van hən aJon, ale gai ikel ur nakitinan.*

* 5:29: Dan 12.2 * 5:33: Jon 1.19-27, 3.22-30

³⁴ Be nəsariŋ gat nəlogw len na-sor-vi-tarhəte-an nəvanuan tokele, ao, nusor husuri ŋai hən mət̃bimakuv dan nəsaan samito.

³⁵ AJon ehum nam̃ial topaŋ, tom̃ial. Ale gamit mətulekis hən mət̃bitoh kəkereh len nam̃ial san, hən mət̃behəhaʋur.

³⁶ AJon ikel kot ginau, avil ikad na-kel-koti-an tosəhor esan. Husur natit gail aTata tolav mai ginau hən nəb̃igol p̃is gail, natgalenan notogole, loʋusan nakitinan husur ginau, ke aTata tosəvat ginau.

³⁷ Ale aTata tosəvat ginau, gai isor ləboi ginau. Gamit mət̃sasəsəlon̄ hən nadolon, mət̃sakəta ləboi gai tomabe.

³⁸ Ale nasoruan san səpat savoi len nəlomito husur mət̃sadəlom ginau, ginau boh, aTata tosəvat ginau gəmai.

³⁹ Mətudon̄don̄ nəmauran vi sutuai len natosian siGot bathut mətunau ke nəmauran vi sutuai topat lan. Be natosian galenan lukel nakitinan husur ginau!

⁴⁰ Wake mət̃saləŋon mət̃begəm hən ginau hən mət̃bikad nəmauran enan.

⁴¹ “Nəboŋ mət̃tosal suh ginau, nə-sal-suhi-an samito savi natideh len ginau

⁴² husur noləboi mət̃saləmas bun aGot len nəlomito.

⁴³ Ginau nogəm len nahəsan aTəmagw ale mət̃omətahun ginau, mət̃sahəhaʋur hən ginau. Be naut kəmas avan ideh am b̃egəm len nahəsan gabag ŋai, dereh mitidaŋ̃ hən̄i, mət̃ehəhaʋur hən̄i.

⁴⁴ Imabe mət̃odədas mət̃bedəlom ginau? Mətuke

mitisal suh gamit gabag be mətomətahun nə-sal-suhi-an togəm len gai tovi aGot səbõn ɲai.

⁴⁵ Samtinau ke evi ginau nəbikel kot nəsaban samito van hən aTəmagw len nakotan san. Ao, ikad atesua bigole, gai nəlomit todaɲ lan, aMoses boh! Dereh gai tikel kot nəsaban samito.‡

⁴⁶ Avil məttadəlom aMoses tia, məttadəlom ginau tia bathut gai m̄au itos husur ginau.

⁴⁷ Be asike mətbedəlom nəsa gai totesi husur ginau, mitimabe hən mətbedəlom nəsa notokele?”

6

AYesu evəɲan alat lotovi 5,000

(Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17)

¹ Husur nəbõɲ galenan, aYesu evi Kalili, ilav tukot vi tarhət nabiltiwai lotokisi hən Nabiltiwai Kalili mai lotokisi hən a Tiperias am.

² Nabiltiluʋoh lohushusuri bathut ke lotokətkəta ris namerikel gail gai togolgole len alat lotoməsah.

³ Ale aYesu etəʋehuh vi lan naʋehuh, ebətah mai ahai susur san gail ei.

⁴ Nəbõɲ hən nəPasova tovi nəhanan seJu gail, egəm pəpadaɲ.

⁵ Nəbõɲ aYesu topair hən namətan, toris naluʋoh lotogəm həni, eus aFilip ke, “Dateʋur nabəta a be hən alateg ləbihani?”

⁶ AYesu eɸus kitev nənauan seFilip maienan hən ɬebunus ləboi aFilip, husur eləboi tia nəsa bigole ta bogai.

‡ 5:45: Nəbõɲ tosor husur aMoses, isor husur nalõbulat torim aMoses totesi lotovi nalõbulat metəkav torim len nasoruan siGot.

7 Ale aFilip isor vari ke, “Naþurþuran hæn nahəbati toməlevtor saləboi þevur nabəta tonor hæn galit v̄isusua bihan kəkereh həni.”*

8 Ale ahai susur sua san, aAdru, aVan aSimon Pita isor mai aYesu ke,

9 “Ikad natətai sua gegai tokad natuhhanian tovi nabəta nəpali torim mai naieh toru. Be natuhhanian egai savi natideh len nabiltiluṽoh tomaiegai.”†

10 Beti aYesu ikele ke, “Mitigol nəvanuan gail lebətah.” Na naulum̄an gail lotovi 5,000 lobətah len naut enan tobaŋ liol.

11 Beti aYesu ilav nabəta, ale nəboŋ tosipa vi təban aGot tonon, epərehuni mai alat lotobətah. Igol tomaienān am hæn naieh. Galit p̄isi luhan husur naləŋonian salito vəhanukub.

12 Nəboŋ lotohanukub tonon, aYesu ikel mai ahai susur san gail ke, “Mətesəŋon nasughanian. Sa-ideh tesuh.”

13 Imagenan lusah tuan nasughanian hilat lotohan dani, losəŋon nəhad tovi 12 hæn nasugut nabəta nəpali tosuh kəmas!

14 Nəboŋ nəvanuan gail lotoris namerikel aYesu togole, luke, “Ahai kelkel ur kitin bogai þegəm vi lan navile a pan!”‡

* **6:7:** Len nasoruan ta Kris ike *natenarius tovi 200*. Natenarius evi naþurþuran hæn nauman hæn nəmariboŋ tosua, ale natenarius tovi 200 evi naþurþuran hæn nəmariboŋ tovi 200 o pəpadaŋ hæn nahəbati toməlevtor. † **6:9:** *Namisurhut nəpali* ikad nəhavhəte ale lotuh dədasi hæn ləbikad nəflaua hæn ləbeum hæn nabəta lan. ‡ **6:14:** AMoses epəhav utaut hæn ahai kelkel ur surm̄an gai þegəm hæn alat a Israel boŋ ideh. Deu 18.15-19

¹⁵ Bathut aYesu eləboii len galito ke gag ƚai legəm tah gati hən ləbĩgol bėgəm vi kiƚ, gai ivan dan galito vi lan naʋehuh hən bĩtoh səbon.

AYesu iyar len nəwai

(Mat 14.22-33; Mak 6.45-52)

¹⁶ Nəboƚ namityal tomasur, ahai susur san gail lovi pan vi lan nabiltiwai.

¹⁷ Len namityal enan naut evisivis be aYesu satəlmam van hən galit sal, ale lusah len naʋot, gam tukot vi Kapernaum.

¹⁸ Sədareh nəlan eʋuv habat gol ke nəwai tokud-kud van epus.

¹⁹ Nəboƚ lotovarus van hum ma tovi nakilomita torim, loris aYesu toyar len naƚonit nəwai, togəm pəpadaƚ hən naʋot, ale lomətahw.

²⁰ Be aYesu ikai van hən galito ke, “Ginau bogai, samtemətahw!”

²¹ Imagenan lohəhaʋur hən bĩsah len naʋot ale isah lan. Vəha-sua ƚai naʋot ivahut len naut lotovi lan.

²² Pelan han naluʋoh lotosuh tarhəwai, ludoƚ aYesu, lunau səhoti ke ikad naʋot tosua ƚai ei. Loləboii ke aYesu səsaƚ len naʋot mai ahai susur san gail, be luvan səbolit ƚai.

²³ Beti naʋot galevis logəm len naut a Tiperias, luvahut pəpadaƚ hən naut Nasuʋ tosipa hən nabəta lan, naut naluʋoh lotohan bəta lan.

²⁴ Nəboƚ naluʋoh lotoris ləboii ke aYesu satoh ei, ahai susur san gail ləsasuh, naluʋoh lusah len naʋot galenan, lovi Kapernaum hən ləbĩdoƚ aYesu ei.

AYesu evi nabəta hən nəmauran

²⁵ Nəboŋ nəvanuan galenan lotosaḅ aYesu a Kapernaum, tarhəwai, lousi ke, “Hai ɸusan, gubar naut egai ɸais?”

²⁶ AYesu isor var galit ke, “Kitin, nokitin mai gamit ke mətsadoŋ ginau husur məttoris ləboi namerikel gail, be mətudoŋ ginau ɸai husur mətuhanukub hən nabəta.

²⁷ Samteum m̄os nəhanian səpat sabəlav, togəm vi pəhsago. Ao, məteum m̄os nəhanian topat vi sutuai, nəhanian hən nəmauran vi sutuai aNatun Nəvanuan dereh beviol həni mai gamito. Husur aGot aTata itabtabuh len atenan hən beum san m̄os beviol hən nəmauran enan.”

²⁸ Imaienan lousi ke, “Datigol nəsa gail hən datɸigol nagolean aGot toləɸoni?”

²⁹ AYesu isor var galit ke, “AGot eləɸon ke mitigol nategai ke: məteriŋ nəlomit len atenan aGot tosəvati.”

³⁰ Imaienan lukel maii ke, “Gigol namerikel ideh hən namtberisi hən namtbedəlom gaiug. Dereh gigol nəsa?

³¹ Atəmadat ta sutuai luhan nəmanna len naut masmas hum aMoses totesi ke, ‘Eviol hən nabəta togəm len nəmav mai galito hən ləbɸhani.’ ”*

³² Beti aYesu ikel mai galit ke, “Kitin, nokitin mai gamit ke, savi aMoses toviol hən nabəta togəm len nəmav mai gamito. Avil evi aTəmagw toviol hən nabəta kitin togəm len nəmav mai gamito.

³³ Bathut nabəta siGot evi atenan togəm vi pan dan nəmav, eviol hən nəmauran mai nəvanuan navile a pan.”

³⁴ Imaienan lukel maii ke, “Nasuḅ, geviol tabtab

* **6:31:** Exo 16.4, 15; Psa 78.24

hən nabəta enan mai ginamito.”

³⁵ AYesu ikel mai galit ke, “Ginau novi bəta hən nəmauran. Avan ideh bəgəm hən ginau, asike imalkəkat. Ale avan ideh bəriŋ nəlon len ginau, asike, asike imaduh boŋ ideh.

³⁶ Nukel mai gamit ke, naut kəmas məttoris ginau, mətsariŋ nələmit len ginau sal.

³⁷ Avil alat aTəmagw toviol hən galit mai ginau, dereh legəm hən ginau. Ale avan ideh togəm hən ginau asike nomətahuni.

³⁸ Husur nəsağəm len nəmav hən nəb̄igol nəsa no-toləŋoni. Ao, nogəm hən nəb̄igol husur naləŋonian siGot tosevət ginau m̄osi.

³⁹ Ale naləŋonian san imaiegai ke: galit p̄isi gai toviol hən galito mai ginau hən ləb̄evi esagw, sal-imasig, be len Nəboŋ Naməkot hən navile a pan dereh nigol lile məhat.

⁴⁰ Husur naləŋonian seTəmagw imaiegai ke: galit p̄isi lotoris aNatun, lotoriŋ nəlolit lan, dereh likad nəmauran vi sutuai, ale dereh nigol lile məhat len Nəboŋ Naməkot hən navile a pan.”

⁴¹ Nəboŋ lotosəsələŋ hən natenan, naJu gail lukoblen husuri bathut toke, “Novi nabəta togəm len nəmav,”

⁴² ale luke, “Ategai savi aYesu, anatum aJosef ŋa? Datoləboi atəman mai anan. Imabe toke togəm len nəmav?”

⁴³ AYesu isor var galit ke, “Samtikoblen mai gamit gabag. Mitinoŋ.

⁴⁴ Ikad naḡisal tosua ŋai hən avan ideh bələboi bəgəm hən ginau. Nəboŋ aTəmagw tosevət ginau bəl̄iv avan enan, eləboi bəgəm hən ginau, ale dereh

nigol tile məhat len Nəboŋ Naməkot hən navile a pan.

⁴⁵ Len natosian sihai kelkel ur gail ike, ‘Ale aGot dereh tevi hai p̄usan salit p̄isi,’ ɲa nəvanuan p̄isi lotosəsəloŋ husur aTata, lotosəsəloŋ ləboi nəsa tokele, galit logəm hən ginau.*

⁴⁶ (Namilen sake avan ideh saris aTata. Atenan togəm len aGot, atenan ɲai eris aTata.)

⁴⁷ Kitin, nokitin mai gamit ke, avan ideh toriŋ nəlon len ginau, gai ikad nəmauran vi sutuai.

⁴⁸ Ginau novi nabəta hən nəmauran. §

⁴⁹ Sutuai atəməmit gail luhan nəmanna len naut toḅəḅesw, be naut kəmas natenan, lumat p̄isi.

⁵⁰ Egai evi nabəta togəm len nəmav hən avan ideh ḅihani, asike imat.

⁵¹ Ginau səḅogw ɲai novi nabəta nəmauran togəm len nəmav. Avan ideh ḅihan nabəta egai, dereh tikad nəmauran vi sutuai. Husur nabəta nəḅeviol həni evi nibegw; dereh neviol həni m̄os nəmauran silat navile a pan.”

⁵² Beti naJu gail lovitvituh mai galit gabag, luke, “Ategai teviol mab hən niben mai gidato hən datḅihani?”

⁵³ Imaienan aYesu ikel mai galit ke, “Kitin, nokitin mai gamit ke, asike mətḅihan niben aNaturan Nəvanuan, asike mətḅemun nəda han, mətukad nəmauran kitin mabe? Mətsəkade len gamit gabag.

⁵⁴ Avan ideh tohanhan nibegw, tomunmun nəda hagw, atenan ikad nəmauran vi sutuai, ale len

* **6:45:** Isa 54.13 § **6:48:** Nəboŋ aYesu toke tovi *nabəta hən nəmauran*, ike ehum nabəta datḅihani dereh datikad nəmauran, evi nəkadhumauran.

Nəboŋ Naməkot hən navile a pan dereh nigol tile məhat dan nəmatan.

⁵⁵ Husur nibegw evi nəhanian kitin, nəda hagw evi nate namunian kitin.

⁵⁶ Imaienan, avan ideh tohanhan nibegw, to-munmun nəda hagw, atenan itoh tin len ginau ale ginau nutoh tin len gai.

⁵⁷ ATəmagw tovi nəkadun nəmauran esəvat ginau, ale bathut aTəmagw, ginau nutoh, nukad nəmauran. Len nəvide tomaienan, avan ideh tohanhan ginau, bathut ginau, gai dereh titoh, tikad nəmauran.

⁵⁸ Ginau novi nabəta togəm len nəmav, be nabəta egai sasumian nəmanna atəmamito ta sutuai lotohani. Luhan nəmanna ale lumat. Avan ideh tohanhan nabəta egai, dereh titoh, tikad nəmauran vi sutuai.”

⁵⁹ AYesu ikel natgalenan nəboŋ toŋusan len naim nəbonbonan a Kapernaum.

Ahai susur isobur lugam dan aYesu

⁶⁰ Nəboŋ ahai susur san gail lotosəsəloŋ hən natgalenan, luke, “Nəpusanan enan idan habat. Ase eləboi bəsəsəloŋ səhoti?”

⁶¹ AYesu eləboii len gai gabag ke ahai susur san gail lukoblen husur natenan, ale ikel mai galit ke, “Nateg emədas nadəlomian samito a?”

⁶² Bimagenan, imabe len gamito mətberis aNatun Nəvanuan bətəlmam vi məhat? Mətedəlomi beti a?

⁶³ ANunun aGot ŋai eləboi beviol hən nəmauran kitin mai nəvanuan. Nədaŋan sinəvanuan edədas bigol natideh. Nasoruan notokele mai gamito,

evi soruan seNunun aGot toviol hən nəmauran mai nəvanuan.

⁶⁴ Avil gamit galevis mætsəkad nadəlomian len ginau.” (AYesu ekəmaienan husur len natubatan eləboi alat lotokad nadəlomian lan, ale eləboi nəvanuan sua ðeriŋi len navəlan aenemi san gail.)

⁶⁵ Beti aYesu ike, “Husur natenan nukel mai gamit ke, nəvanuan saləboi ðegəm hən ginau len gai səbən. ATata ŋai eləboi ðigol nəvanuan ðikad nadəlomian hən ðegəmai.”

⁶⁶ Husur tokəmaienan, ahai susur san isoður lupair dani, ləsahusuri am.

⁶⁷ Ŋa aYesu ipair van hən lotovi 12 ike, “Be gamit am mətuke mitivan a?”

⁶⁸ ASimon Pita isor vari ke, “Nasuð, namtivan hən ase? Gaiug səbənŋ ŋai gukad nasoruan toviol hən nəmauran vi sutuai.

⁶⁹ Namtorinŋ nəlonamito len gaiug, namtoləboii tia ke gaiug govi siGot səbən gotogəm mōsi.”*

⁷⁰ Beti aYesu ike, “Ganan! Ginau nulekis hən gamito məttovi 12, be gamit sua evi natəmat.”

⁷¹ Nəboŋ tokəmaienan, isor husur aJutas, anatur aSimon Iskariot, husur aJutas, esua len lotovi 12, dereh terinŋi len navəlan aenemi san gail.

7

Nəhanan hən Nəpasvaləval gail

¹ Husur nəboŋ enan, aYesu iyaryar len naut a Kalili. Emətahun nəyaran len naut a Jutea husur alat lotoil a mō hən naJu gail ludonðonŋi hən ləb̄igol ðimat.

* **6:69:** Mat 16.16; Mak 8.29; Luk 9.20

² Ale nəboŋ hən Nəhanan hən Nəpasvaləval gail, egəm pəpadaŋ. Evi nəhanan sua seJu gail.*

³ Beti aʋan aYesu matmat gail lusor maii ke, “Gerin̄ naut enan vi Jutea hən ahai susur sam̄ gail ləb̄eris natit gotogol gail.

⁴ Avan ideh toke b̄etibau len nəh̄on nəvanuan gail sasusuan gai! Gəb̄igol namerikel gail, gigol gail len nəh̄on nəvanuan p̄isi len navile a pan hən ləbeləboi gaiug!”

⁵ Lokəmaienan husur aʋan gail am ləsəkad nadəlomian lan.

⁶ Imaienan aYesu ikel mai galit ke, “Namityal tonor hən ginau sagəm sal. Be samito, namityal p̄isi inor ŋai.

⁷ Nəvanuan sinavile a pan gail lodədas ləb̄emətahun bun gamito. Be ginau, lomətahun bun ginau husur nukel koti ke natit gail lotogole lusa vəsa.

⁸ Mətevi lan nəhanan ea. Ginau asike novi lan Nəhanan enan, husur namityal tonor hən ginau sagəm sal.”

⁹ Nəboŋ tokəmaienan tonon̄, itoh a Kalili ŋai.

AYesu len Nəhanan hən Nəpasvaləval

¹⁰ Be nəboŋ aʋan aYesu gail lotovi məhat vi lan Nəhanan tonon̄, gai am evi məhat vi lan. Səyar len nəh̄on nəvanuan gail be esusuah.

* **7:2:** Lev 23.34-36; Deu 16.13. *Nəhanan hən Nəpasvaləval* evi nəhanan seJu gail, Lunau təlmam hən atəmalit ta sutuai nəboŋ lotoyaryar len naut masmas. Len nasihau tovi 40 lutoh len nəpasvaləval gail.

11 Beti len Nəhanan, alat lotoil a mō hən naJu gail, ludonđonji, lous kitevi ke, “Atenan itoh a be? Gai be?”

12 Len naluṽoh nəvanuan isoḅur lusor lahlah husuri. Galevis luke, “Evi naulumñan sua tovoi masuṽ.” Galevis am luke, “Ao, egəras nəvanuan gail.”

13 Be səkad avan ideh tosor husuri len nəhon nəvanuan gail, husur lomətahw len naJu gail lotoil a mō.

14 Be nəboŋ sua rivuh len nawik hən Nəhanan, aYesu evi məhat vi lan naim siGot, ale etuḅat pusan.

15 Beti naJu gail lotoil a mō, lotosəsəlon həni, luṽaŋ, luke, “Ategai eləboi bun natosian siGot, be səkad avan ideh tokad namitisau toṽusan həni maii. Imabe?”

16 Imaienan aYesu isor var galit ke, “Naṽusanan sagw savi esagw. Ao, atenan tosəvat ginau evi nəkadhut naṽusanan sagw.

17 Avan ideh toke ḅigol naləŋonian siGot, dereh teləboii ke naṽusanan sagw egəm len aGot o evi esagw səḅogw.

18 Nəvanuan tosor len naləboian san səḅon, eləŋon ke tipatpat gai məhat. Avil gai toləŋon ke teputsan nahəsən atenan tosəvati, gai ekitin, ale səkad nagəgərasan lan.

19 Savi aMoses tolav nalo mai gamito a? Be gamit ideh sahusuri. Mətudas p̄isal hən mətḅigol nəḅimat sil nəsa?”

20 Naluṽoh lusor vari ke, “Gaiug gukad natəmat! Ase idas p̄isal hən ḅigol gəḅimat?”

21 AYesu ikel mai galit ke, “Nugol nauman sua len nəsəppat, nugol naulumān imaur, ale nəvanuan p̄isi losəhōvut sil notogole len nəsəppat.*

22 Be gamit am mətoum len nəsəppat nəboŋ mət̄totiv dalus natətai ulumān husur nalo siMoses. (Be nāvide hən na-tiv-dalusi-an savi siMoses, evi setəmamit ta sutuai, aApraham.)*

23 Mət̄totiv dalus natətai ulumān len nəboŋ han, naut kəmas tovi nəsəppat.† Mətugole hən asike mət̄bēbur kotov nalo siMoses, be evi nauman. Mət̄bimagenan, imabe mətutabulol bulos ginau nəboŋ notogol naulumān kavkav tomaur len nəsəppat?*

24 Sagenənōv hən nəsa notogole mai na-kəta-sulūvi-an mai nə-nau-sulūvi-an samit ŋai. Miti-masnənōv həni mai natit tonor, tokitin ŋai.”

AYesu evi aKristo a?

25 Beti galit galevis lototoh len naut a Jerusalem lous galit gabag ke, “Savi atenan lotoke ləb̄igole b̄imat a?

26 Be mət̄eris! Gai boh tosorsor len nəhon nəvanuan gail. Ləsakel natideh maii. Hum ma nəvanuan na-il-a-m̄o-an gail lotoləboi koti ke atenan evi aKristo, aGot totabtabuh lan a?

27 Avil datoləboi naut atenan togəm lan. Be nəboŋ aKristo b̄egəmai, asike ikad avan ideh b̄eləboi naut togəm lan.”

28 Na aYesu, toṗusan len naholəvat todar vis naim siGot, ikai ke, “Mətunau ke mətoləboi ginau

* 7:21: Jon 5.1-18 * 7:22: Gen 17.10-13; Lev 12.3 † 7:23: Nalo siMoses ike limastiv dalus natətai len nəmariboŋ toməlv̄tor husur nəpasian san. * 7:23: Jon 5.8-9

a? Mætunau ke mətoləboi naut notogəm lan a? Savi len ginau gabag ŋai notogəmai. Be atenan tosəvat ginau, ekitin. Gamit mətsaləboii,

²⁹ be ginau noləboii, husur nogəm təban, gai esəvat ginau.”

³⁰ Nəboŋ lotosəsəloŋ hən natenan, alat lotoil a mō lohisi soḅuer hən ləḅitah gati. Be avan ideh səbari husur namityal san sagəm sal.

³¹ Avil isoḅur len naluḅoh lorin nəlolit lan. Luke, “Nəboŋ aKristo ḅegəmai, asike igol namerikel gail lotosəhor natgalenan ategaii togole.”

³² Nəboŋ naFarisi gail lotosəsəloŋ hən natgalenan naluḅoh lotosor lahlah həni husur aYesu, galit mai aḅiltihai tutumav gail losəvat alat lotokətkəta kəkol hən naim siGot, hən ləḅitah gati.

³³ Ŋa aYesu ike, “Dereh nitoh kəkereh mai gamit balai, beti netəlmam van hən atenan tosəvat ginau.

³⁴ Dereh mitidoŋ ginau, be asike mətusaḅ ginau, ale mətsaləboi mətḅegəm vi lan naut nəḅevi lan.”

³⁵ Beti alat lotoil a mō hən naJu gail, lukel mai galit gabag ke, “Ategai tiyar vi be hən asike datḅisabi? Hum ma ḅivan hən naJu gail lototoh len naut tiltile seuleKris hən ḅeḅusan mai alat a Kris a?

³⁶ Nəboŋ toke, ‘Dereh mitidoŋ ginau be asike mətusaḅ ginau,’ ale ‘Mətsaləboi mətḅegəm hən naut nəḅevi lan,’ namilen evi nəsa?”

Naḅusanan husur aNunun aGot

37 Len nəboŋ naməkot len nawik hən Nəhanan, len nəmariboŋ totibau han, aYesu eil vi məhat, ikai ke, “Avan ideh bımaduh, tegəm hən ginau!”*

38 Avan ideh toriŋ nəlon len ginau, tegəm, temun! Hum natosian siGot tokele ke, ‘Nəwai nəmauran dereh tisel dan nəlon hum nawisel gail.’ ”*

39 (Nəboŋ tokəmaienan, isor husur aNunun aGot, alat lotoriŋ nəlolit len aYesu dereh likade, be aGot saviol həni sal husur aGot saputsan aYesu sal hən nəyalyalan san bīp̄ar̄p̄ar.)

Nənauan tiltile husur aYesu

40 Galevis len naluṽoh lotosəsəloŋ hən nasoruan san, lusor təvah ke, “Ategai bogai ahai kelkel ur kitin.”

41 Galevis luke, “AKristo bogai, aGot totabtabuh lan.” Ris galevis am lotoke, “Eniŋan? AKristo asike egəm a Kalili a?”

42 Be natosian siGot ike aKristo dereh tegəm len nəpasusan siTevit ale lipasi len naut a Pətlehem, navile matmat siTevit aKiŋ. Imaienan o səmaienan a?”*

43 Na naluṽoh loṽitṽituh, lopəpəhw husur aYesu.

44 Ale galevis luke litah gati, wake avan ideh sətah lan.

45 Alat lotokətəkəta kəkol hən nəim siGot lotəlmam van hən abiltihai tutumav mai naFarisi gail. Ale lous alatenan ke, “Imabe mətsətah gati gəmai?”

46 Alatenan lusor var galit ke, “Aoa, namtsəsəsəloŋ hən avan ideh sasor sum̄an atenan boŋ ideh.”

* **7:37:** Lev 23.36 * **7:38:** Eze 47.1; Zec 14.8 * **7:42:** 2Sam 7.12; Mic 5.2

47 Na naFarisi gail lusor viles alatenan ke, “Imabe? Gai egəras gamit am a?

48 Mitinau nategai ke: len ginamit namttoil a mō mai ginamit namttovi Farisi, ikad ginamit ideh toriŋ nəlon lan m̄au a? Eḅuer kaskasi!

49 Naluṽoh loriŋ nəlolit lan, be ləsaləboi natideh, lotətan hən nalo. Nasemalean tipat len galito!”

50 Ikad naFarisi sua, nahəsən aNikotemus, togəm hol mai aYesu a mō, ale ike,*

51 “Asike datḅikot hən avan ideh hən datḅisəḅ nəsa gai togole, sanor len nalo sidato hən datḅeriŋi hən ḅipanis.”

52 NaFarisi gail lusor vilesi ke, “Govi nauleut ta Kalili gototah mai atenan a? Gia ṽuruŋ kitevi len natosian siGot. Dereh gisəḅi ke ahai kelkel ur ideh sagəm len naut a Kalili boŋ ideh!”

[Nalobulat ta sutuai len nasoruan ta Kris ləsəkad naves 7.53-8.11.]

53 Ale lopəpəhw, luvahim gail.

8

Napəḅəṽut togol naitian toḅur kotov nəlahan

¹ Be aYesu evi lan Naṽehuh Oliv.

² Ale nəboŋ naut tolan evi lan naholəvat todar vis naim siGot tətəs. Sədareh nəvanuan gail logəm həni, ale ebətah, epusan.

³ Ahai pusan hən nalo mai naFarisi gail losəhar apəḅəṽut sua lotosəḅi len naitian toḅur kotov nəlahan. Lugol eil len nəhon naluṽoh.

⁴ Lukel mai aYesu ke, “Hai pusan, alitegai, nam-tusəḅi len naitian toḅur kotov nəlahan.

* 7:50: Jon 3.1-2

⁵ Ale len nalo, aMoses ikel buni hən datβetubun alatpəhaṽut lotosum̃an alitegai. Be gaiug, gukel nəsa?”*

⁶ (Lokəmaienan hən ləb̃igol aYesu βekəkos len nasoruan san hən ləb̃ikot həni.) Be aYesu ebətah, iβetβet, itos len tan hən nəjarhuvəlan.

⁷ Lous taltal hən βisor var galito, ale eil vi məhat, ike, “Gamit ideh topar saan, tilav nəvat, tuṽi a m̃o.”

⁸ Beti ebətah tətəs, iβetβet, tos len tan.

⁹ Nəboŋ lotosəsəloŋ həni, lotuβat van, alat lotovi haṽut loil a m̃o. Ale aYesu itoh səβon mai alitenan.

¹⁰ Beti aYesu eil vi məhat, eusi ke, “Bareab, galito, lutoh a be? Səkad avan ideh toke gəβ̃ipanis a?”

¹¹ Ike, “Naut ido hən galito Nasuβ.” Ale aYesu ike, “Ginau am nəsake gəβ̃ipanis. Givan ale gagai van sagigol nəsaan am.”

AYesu, nam̃ial hən navile a pan

¹² AYesu isor mai nəvanuan gail tətəs am, ike, “Ginau novi nam̃ial hən navile a pan; avan ideh tohusur ginau, asike, asike iyar len nəmargobut, avil dereh tikad nam̃ial hən nəmauran.”*

¹³ Na naFarisi gail lusor tas nasoruan siYesu luke, “Gaiug gukel na-kel-koti-an husur gaiug gabag, be husur gaiug səβom̃ ŋai gotokele, na-kel-koti-an sam̃ savi natideh len nakotan, ehum sakitin.”

¹⁴ AYesu isor var galit ke, “Naut kəmas notokel na-kel-koti-an husur ginau gabag, na-kel-koti-an sagw ekitin, husur noləboi naut notogəm lan mai

* **8:5:** Lev 20.10; Deu 22.22-24 * **8:12:** Isa 49.6; Mat 5.14; Jon 9.5

naut notovi lan gagai. Be gamito, mætsalæboi naut notogæm lan, mætsalæboi naut notovi lan.

¹⁵ Mætonænoĩ husur nalæboian sinævanuan ŋai, ginau næsanænoĩ hæn avan ideh mai næsa nævanuan gail lotolæboii.

¹⁶ Næbenænoĩ, na-nænoĩ-hæni-an sagw inor, husur savi ginau sæbogw notogole, be nugole mai atenan tosævat ginau, nonænoĩ husur næsa aTata tokele.

¹⁷ Nalo samito ike, na-kel-koti-an sinævanuan eru arþeþitoĩ, nakotan isaþi ke evi kitinan.

¹⁸ Ale ikad eru artokel na-kel-koti-an husur ginau: esua, ginau notokel husur ginau gabag, togon, aTata tosævat ginau.”

¹⁹ Imaienan lotuþat usi ke, “ATæmañ gai be?” Isor var galit ke, “Husur ke mætsalæboi ginau, mætsalæboi aTæmagw. Mættalæboi ginau, mættalæboi aTæmagw am.”

²⁰ AYesu ekæmaienan pæpadaŋ hæn nabokis hæn nævat næboŋ toþusan len naholævat todar vis naim siGot. Avan ideh sætah gati husur namityal san sagæm sal.

AYesu sagæm len navile eg a pan

²¹ Len namityal tile am, aYesu isor mai galito tætas, ike, “Gagai noriŋ gamito, nuvan, ale dereh mætekæta kitev ginau, ale mitimat len næsaan samito. Naut notovi lan, mætoðedas mætbegæm hæni boŋ ideh.”

²² Imaienan naJu gail lotoil a mño lusor mai galit gabag ke, “Næboŋ ategai toke, ‘Naut notovi lan, mætoðedas mætbegæm hæni boŋ ideh,’ namilen imabe? Dereh tia gol gai gabag timat a?”

23 Ris aYesu toke, “Gamito, mətovi alat a pan, ginau novi auleməhat. Gamit hən navile eg a pan; ginau savi hən navile eg a pan.

24 Imaienan nuke dereh mitimat len nəsaan samito. Husur asike mətbedəlomi ke novi ginau notovi ginau, dereh mitimat len nəsaan samito.”*

25 Na lous taltal həni ke, “Be gaiug ase?” Ale aYesu isor var galit ke, “Sumān notokele a mo tia.

26 Nukad naṭit isoḅur hən nəbīkele husur gamito, hən nəbisab səhoti hən mətḅipanis, be nəboṅ notosor mai alat hən navile a pan, nosəsəloṅ hən atenan tosəvat ginau husur gai ekitin, ale nukel ur nəsa ṅai atenan tokele.”

27 Be ləsaləboi sal ke aYesu tosor husur aTəman.

28 Na aYesu isor mai galit tətəs am ke, “Nəboṅ mətḅevus aNatun Nəvanuan vi məhat, dereh mətələboii ke novi ginau notovi ginau. Ale len ginau səḅogw nəsəgol natideh, avil nukel nəsa ṅai aTəmagw toḅusan həni mai ginau.

29 Ale atenan tosəvat ginau itoh mai ginau; sarinṅ gaḅulan ginau. Bathut nugol tabtab hən nəsa gai tohəhaṽur həni.”

30 Nəboṅ lotosəsəloṅ hən tokəmaienan, nəvanuan isoḅur lorinṅ nəlolit lan.

Anatun aAraham gail mai anatun aSetan gail

31 Beti aYesu isor mai naJu gail lotorinṅ nəlolit lan ke, “Mətḅigol husur naḅusanan sagw, mətovi ahai susur sagw kitin,

* **8:24:** Exo 3.14-15, naut aGot tokel ur nahəsən ke, aNovi ginau notovi ginau o aNovi ginau nəḅevi ginau.

³² ale dereh mətələboi nakitinan. Ale nakitinan dereh tigol mitikad nəmakuvan, asike mətovi slev am.”

³³ Lusor vari ke, “Namtovi nəpasusan siApraham, namtsavi slev sivan ideh boŋ ideh. Imabe gotoke, ‘dereh mitikad nəmakuvan, asike mətovi slev am?’ ”*

³⁴ AYesu isor var galit ke, “Kitin, nokitin mai gamit ke, avan ideh togol nəsaan evi slev sisan.

³⁵ Naslev savi nəbathudud ideh simasta hən naim, naut kəmas totoh mai galito. Avil anatan uluŋan amasta evi bathudud sua vi sutuai.

³⁶ Imaienan, aNatun aGot biŋol asike mətəbevi slev am, dereh mitikad nəmakuvan tokitin.

³⁷ Nələboii ke mətovi nəpasusan siApraham gail, be mətoum kitev nəp̄isal hən mətəbiŋol nəbimat husur nasoruan sagw sagol natideh len nəlomito.

³⁸ Ginau nusor husur natit notoris aTata sagw togol gail. Be gamito mətugol nəsa mətətosəsəlōŋ hən atəmamit n̄au tokele.”

³⁹ Lusor təvah ke, “Atəmanamito aApraham!” AYesu ikel mai galit ke, “Mətətavi anatan aApraham gail, mətətagol husur nəsa aApraham togole.”

⁴⁰ Nukel nakitinan tia notosəsəlōŋ hən aGot tokele, be gagai mətudas p̄isal hən mətəbiŋol nəbimat. Apraham sagol natideh tomaiienan.

⁴¹ Gamit mətugol natit atəmamito togol gail.”

Beti lusor vari ke, “Namtsavi natətai nəp̄isal. Namtukad aTəmanamit esua ŋai, aGot.”

⁴² AYesu ikel mai galit ke, “AGot tavi aTəmamito, mətətaləmas bun ginau husur nogəm təban aGot,

* **8:33:** Mat 3.9; Luk 3.8

nogəm gegai. Savi len ginau ɲai notogəmai, be gai esəvat ginau.

⁴³ Imabe mətsaləboi səhot nasoran sagw? Husur mətsaləboi mətbesəsəlon ɲusur nasoruan sagw.

⁴⁴ Husur mətovi anatun atəmamit tovi təmat. Mətuke mitigol ɲusur nəsa gai toləɲoni. Atenan igolgol nəvanuan lumat len natuɓatan hən navile a pan van van sal. Gai emətahun nakitinan ɲusur nakitinan eɓuer lan. Nəboɲ tosor libliboɲ evi nasoruan san matmat ɲusur gai evi vanuan nalibliboɲan mai nəkadun nalibliboɲan.

⁴⁵ Imagenan, nəboɲ notokel nakitinan, mətsadəlom nəsa notokele.

⁴⁶ Gamit ta be eləboi ɓikel vəhoti ke notokad nəsaan? Ale nəɓikel nakitinan, imabe mətsadəlom nəsa notokele?

⁴⁷ Avan tovi siGot esəsəlon səhot nasoruan san. Be gamito, mətsavi siGot. Husur enan mətsasəsəlon səhot nasoruan san.”

⁴⁸ NaJu gail lotosəsəlon həni lusor vari ke, “Namtukel səhot gaiug nəboɲ namttoke gotovi aule-Samaria gotovi ut kəmas! Gaiug gukad natəmat sua!”

⁴⁹ Ris aYesu toke, “Ao, nəsəkad natəmat ideh. Avil noputsan nahəsan aTəmagw, noputsani len nənauan sagw. Be gamito, mətomədas nahəsagw hum notovi ut kəmas.

⁵⁰ Ginau nəsadoɲ nəyalyalan mōs ginau gabag, be ikad atesua toləɲon ke nahəsagw tiyalyal. Gai dereh tepəpehun navoian dan nəsaan.

⁵¹ Kitin, nokitin mai gamit ke, avan ideh togol ɲusur nəsa notokele, asike imat vi sutuai.”

⁵² Nəboɲ lotosəsəlon hən natenan, naJu gail lusor təvah ke, “Gagai namtoləboi buni ke gukad natəmat

sua. AApraham imat. Ahai kelkel ur gail tu lumat. Be naut kəmas natenan, gaiug gukele ke, ‘Avan ideh togol husur nəsa notokele, asike esəsəloŋ hən nabus nəmatan vi sutuai.’

⁵³ Gunau ke gotoyalyal səhor aApraham atəmanamit tomat a? Mai ahai kelkel ur lotomat gail a? Gunau ke gotovi ase?”

⁵⁴ AYesu isor var galit ke, “Nətaputsan nahəsagw gabag, nəyalyalan enan asike tavi natideh. Be atenan toputsan ginou evi aTəmagw, mətətosor husuri ke, ‘Atenan evi aGot sinamit bolai.’

⁵⁵ Avil mətsaləboii, be ginou noləboii. Nətakele ke nəsaləboii, nətavi nəvanuan nalibliboŋan sunian gamito. Wake noləboi gai ale nugol husur nəsa tokele.

⁵⁶ Atəmamit aApraham ehəhaʿur hən bəkəta vi mō hən nəboŋ sagw, erisi, ale ikemkem.”

⁵⁷ Beti nəJu gail luke, “Nədəm̄ ham̄ səbar 50 sal. Goris mab hən aApraham?”

⁵⁸ AYesu isor var galit ke, “Kitin, nokitin mai gamit ke, a tahw hən aApraham tovisi, novi ginou notovi ginou.”*

⁵⁹ Nəboŋ tokəmaienan, lotətariv vat gail hən ləbetubuni, be aYesu esusuan gai dan galito, evivile dan naut enan todar vis naim siGot.

9

AYesu igol ametbesw imaur

¹ Nəboŋ aYesu toyar van eris naulum̄an sua namətan tobesw nəboŋ lotopasi.

* **8:58:** Jon 1.1-3; Exo 3.14

² Ahai susur siYesu lousi ke, “Hai þusan, nəsaan sise igol namətan ategai artoþesw nəboŋ lotopasi? Esil nəsaan setəman mai sinan o esil esan səbon?”*

³ AYesu isor var galit ke, “Savi sil nəsaan san o setəman mai anan, avil evi metþesw hən nəvanuan gail ləberis nədaŋan siGot þevisi len nəmauran san.

⁴ Nəboŋ tovi nalennəyal sal datimasgol nagolean siGot tosəvat ginau. Dereh nalenmariug tegəmai, gol ke avan ideh asike eum.

⁵ Nəboŋ nototoh len navile a pan sal, novi namial hən navile a pan.”*

⁶ Beti aYesu eþulai len tan, igol nətan evi þal hən nabusun, ale ikas namətan atenan artoþesw hən nəþal enan.

⁷ Ale ikel maii ke, “Gia kəkas nəhoŋ len nabiltiþurhuwai lotokisi hən Siloam.” (Nəhes enan namilen “Səvati”). Ŋa aulumān ivan, ekəkas nəhon, totəlmam, ekəta.

⁸ Alat lototoh pəpadaŋ həni, mai alat lotoris toŋirŋir nəvanuan hən nəvat a mo, luke, “Savi ategaii toþətah, usus nəvat tabtab a?”

⁹ Galevis luke, “Gai bogai.” Galevis am luke, “Ao, be esumān atenan.” Ale aulumān enan ikel ur gai səbon ke, “Ginau ŋa bogai.”

¹⁰ Imaienan lousi ke, “Imabe? Nəsa igol gokəta?”

¹¹ Aulumān isor var galit ke, “Atenan lotokisi hən aYesu igol nəþal, ale ikas namətagw həni. Ikel mai ginau ke, ‘Gevi Siloam, kəkas nəhoŋ.’ Imaienan, nəboŋ notovan, notokəkasi, nokəta.”

¹² Beti lousi ke, “Atenan be?” Isor var galit ke, “Eniŋan.”

* 9:2: Exo 20.5 * 9:5: Jon 8.12

Lous kitev nakətaan simetbesw

13-14 Nəboŋ aYesu togol nəbal ale togol aulumān tokəta, nəmariboŋ enan evi nəSappat. Beti nəvanuan gail losəhar aulumān enan, tovi metbesw a mō, van hən naFarisi gail.

15 Na naFarisi gail am lous tətəs həni, nəsa tovisi həni hən tokəta. Ikel mai galit ke, “Eriŋ nəbal len namətagw ale nokəkəs kuvi, ale nokəta.”

16 NaFarisi galevis luke, “Ategaii, aYesu, sagəm len aGot husur eum len nəSappat.” Be galevis am luke, “Bevi nəvanuan nəsaan, igol namerikel gale-nan mabe?” Na-sor-ħalħal-an enan len nətarhət gəlaru, igol galit lukad napəpəhwan.

17 Imagenan, tətəs am lous aten tovi metbesw a mō ke, “Ategaii togol namətəñ tokəta, gusor husur mab həni?” Aulumān enan isor var galit ke, “Ahai kelkel ur sua bolai.”

18 NabiltiJu gail ləsadəlomi ke tovi metbesw a mō, ŋa lokis atəman mai anan gəmai.

19 Ale lous gəlaru ke, “Ategai evi anatuməru a? Evi metbesw nəboŋ mərtopasi a? Bimaienan, ekəta mabe gagai?”

20 Atəman mai anan arusor var galit ke, “Nam-roləboi ategai, anatuməmər bogai, ale nəboŋ nam-rtopasi evi metbesw.

21 Namrsaləboi nəsa tovisi həni tokəta gagai, namrsaləboi ase tosəŋav hən namətan. Be etibau tia, savi tətai am, eləboi ħisor husur gai gabag, mətəusi həni bai.”

22 Arokəmaienan husur aromətəhw len nabiltiJu gail husur galit ludamñ mai galit gabag ke, avan ideh tokel uri ke aYesu tovi aKristo, aGot

totabtabuh lan, dereh lehut avan enan dan naim nabonbonan salito.

²³ Husur enan aruke, “Etibau tia, mæteus gai.”

²⁴ Imaienan, lokis vøha-ru hæn atenan tovi metbesw a mño. Ale lukel maii ke, “Len nahæsan aGot, namtukele hæn gaiug, gikel nakitinan! Husur namtoløboii ke aYesu evi nøvanuan nøsaan.”

²⁵ Isor var galit ke, “Bevi nøvanuan nøsaan, ginau nøsaløboii. Noløboi natesua ŋai. A mño namøtagw iðesw, be gagai nokøta.”

²⁶ Ŋa lousi ke, “Igol nøsa hæn gaiug? Igol namøtañ arosøŋav mabe?”

²⁷ Isor var galit ke, “Nukel mai gamit tia be mætsasøseløŋ. Møtuke nikel tøtas hæn mab hæni am? Gamit am mætoløŋon ke mætevi ahai susur san gail mñau a?”

²⁸ Beti losøvar buni ale luke, “Evi gaiug gotovi ahai susur sitenan, be ginamito, namtovi ahai susur siMoses gail.

²⁹ Namtoløboii ke aGot isor mai aMoses, be atenan, aYesu, namtsaløboi naut togəm lan.”

³⁰ Ris aulunñan enan tosor var galito, ike “Mætsaløboi naut togəm lan, be esøŋav hæn namøtagw. Møtumabe? Nosøhoũt len gamito!

³¹ Datoløboii ke aGot sasøseløŋ hæn nøvanuan nøsaan gail, be esøseløŋ hæn alat lotolotu van hæni, alat lotogol nøsa toløŋoni.

³² Sutuai tia van vøbar damøŋai, avan ideh sasøŋav hæn namøtan nøvanuan ideh tovi metbesw len nøpasian san.

³³ Atenan asike ðegəm len aGot, mætunau ke eløboi ðigol natideh a? Ao, edødasi.”

³⁴ Luser vari, luke, “Nøboŋ lotopas gaiug, gopul

hən nəsaan tia, gaiug ase hən gəbēvusan gina-
mito?” Ale lubar həni dan naim nabonbonan,
lukai həni.

Namətan nəlon iḅesw

³⁵ Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ hən lotobar həni vivile,
isaḅ aulumān enan, ale eusi ke, “Goriŋ nəloḿ len
aNatun Nəvanuan n̄au a?”

³⁶ Aulumān isor vari, ike, “Nasuḅ, ase ganan hən
nəberin nəlogw lan?”

³⁷ AYesu ikel maii ke, “Gorisi tia. Atenan bogai
tosor mai gaiug gagai, ganan.”

³⁸ Na ike, “Norin nəlogw len gaiug, Nasuḅ,” ale
ilotu həni.

³⁹ Beti aYesu ike, “Nogəm len navile a pan
n̄os napəpəhwan hən navoian dan nəsaan, hən
ametḅesw gail ləḅikad nakətaan, ale hən alat lo-
tokəta, ləḅegəm vi metḅesw len nəlolito.”

⁴⁰ NaFarisi galevis lototah maii losəsəloŋ hən
tokəmaienan, ale lousi ke, “Gokəməbe? Guke gina-
mit am namtovi metḅesw a?”

⁴¹ AYesu ikel mai galit ke, “Məttavi metḅesw
gail, asike məttanor hən nəpanismen sil nəsaan
samito, be husur mətukele ke mətokəta, mətunor
hən nəpanismen sil nəsaan samit sal.”

10

AYesu evi nəvanuan tovoi tokətkəta təban nasipsip

¹ AYesu isor am, ike, “Kitin, nokitin mai gamit
ke, avan ideh saḅis len nabopita, be topəlau
səhor nəhol nasipsip, evi nəvanuan vənvənah, evi
nəvanuan toparparu vanuan n̄os navənohian!

2-3 Be nəvanuan tokətkəta kəkol hən nabopita, esəḡav hən nabopita mōs nəvanuan tokətkəta təban nasipsip hən bēbis lan. Nasipsip gail losəsəlon ləboi nadolon atenan tokətkəta təban galito. Ale ekis nasipsip san səbōn, ekis nahəsəlit v̄isusua ale esəhar galit vivile.

4 Nəboḡ tosəhar galit p̄isi vivile tonon, iyar a mō ale nasipsip gail lohusuri bathut losəsəlon ləboi nadolon.

5 Asike lohusur avan ideh tile, be dereh ligam dani, husur ləsəsəlon ləboi nadolon atenan.”

6 AYesu ikel nasoruan kəta enan be nəvanuan gail ləsələboi nəsa tokel mai galito.

7 Imaienan aYesu ikel tətəs həni mai galit ke, “Kitin nokitin mai gamit ke, ginau novi bopita, hən nasipsip ləb̄iyar tur lan.

8 Alat lotogəm a mō len ginau lovi vanuan vənvenah, lovi vanuan lotoparparu vanuan mōs navənohian; be nasipsip ləsəsəlon hən galito.

9 Ginau novi bopita. Avan ideh bēbis tur len ginau, dereh tikad nə-lav-kuvi-an dan nəsaan san. Len ginau dereh tegəmai, tivan, tisəb̄ nəhanian tovoi marireu.

10 Nəvanuan vənvenah egəm ḡai hən bēvənah, b̄igol nasipsip ləb̄imat, sah pəpas gail. Ginau nogəm hən nasipsip sagw ləb̄ikad nəmauran vi sutuai, nogəm hən ləbepul səsəhov həni.

11 “Ginau səb̄ogw novi nəvanuan nasipsip tovoi. Nəvanuan nasipsip tovoi eutaut hən b̄imat mōs nasipsip gail.

12 Nəvanuan nauman tokətkəta təban nasipsip mōs naḡurḡuran, savi nəvanuan nasipsip tovi

amahean nasipsip gail. Imaienan, nəboŋ toris nalipah katkat togəmai, eriŋ nasipsip, igam dan galito.* Beti nalipah katkat ikat gat nasipsip sua, ale navəshəsipip lugam pəpehw.

13 Nəvanuan nauman igam dan nasipsip gail husur eum mōs naṗurṗuran ŋai, savəhvəh nasipsip, len gai ləsavi natideh.

14-15 “Ginau səbōgw novi vanuan nasipsip tovoi. Sumān notoləboi aTəmagw mai aTata toləboi ginau, noləboi nasipsip sagw gail, ale galito loləboi ginau.* Ale noutaut hən nəbimat mōs galito.

16 Ginau nukad nasipsip galevis tile ləsavi len navəshəsipip egai. Nimassəhar galito hən ləbevi lan navəshəsipip sagw. Ale galit am dereh lesəsəlōŋ səhot nadologw, ale libōn hən ləbēgəm vi vəshəsipip bəsua ŋai tokad nəvanuan nasipsip tosva.

17 “ATata eləmas bun ginau husur notoutaat hən nəbimat, hən nəbikad təlmam hən nəmauran sagw.

18 Səkad avan ideh toləboi bilav kuv nəmauran sagw dan ginau, be ginau səbōgw noviol həni husur naləŋonian sagw ŋai. Ginau nukad nədaŋan hən na-il-a-mō-an. Ipat len navəlagw hən nəbeviol hən nəmauran sagw, ipat len navəlagw hən nəbilav təlmam həni. Natenan evi nəsa aTəmagw tokel buni hən nəbigole.”

19 Nəboŋ tokəmaienan tonōŋ, ikad naṗəpehwan tətəs am len naJu gail husur nasoruan san.

* **10:12:** Len nasoruan ta Kris ike wolf. *Nawolf* ehum nabiltipah katkat towael. * **10:14-15:** Mat 11.27; Luk 10.22

20 Isoður len galito luke, “Gai ikad natəmat sua, evinvinu, imab mətəsəseloŋ həni?”

21 Galevis am luke, “Avan ideh tokad natəmat saləboi bisor maienan. Natəmat saləboi bəsəŋav hən namətan ametbəsəw. Edədasi!”

AYesu len Nəhanan hən Na-səŋav-həni-an

22 Len nabiltivile Jerusalem, lukad Nəhanan hən Na-səŋav-həni-an len nahəbati naut susus.†

23 Ale aYesu itoh len nahələvat todar vis naim siGot, iyar husur navərada siSolomon ei.

24 NabiltiJu gail ludar visi, lousi ke, “Gugol nam-todədarŋabu maiegai vir ŋais? Gəbēvi aKristo, aGot totabtabuh lan, gikel koti mai ginamito.”

25 AYesu isor var galit ke, “Nukel mai gamito tia wake mətsadəlom ginau. Nəsa notogole len nahəsan aTəmagw, natgalenan lukel kot ginau.

26 Be mətsadəlom gail am, husur mətsavi ideh len nasipsip sagw.

27 Nasipsip sagw gail losəsəloŋ səhot nadologw, ginau noləboi galito ale lohusur ginau.

28 Noviol hən nəmauran vi sutuai mai galito ale asike lumasig boŋ ideh. Avan ideh asike eliv kuv galit dan navəlagw.

29 ATəmagw toviol hən alaten mai ginau, aTəmagw egaii iyalyal səhor natit p̄isi, ale avan ideh asike eliv kuv galito dan navəlan.

30 Ale ginau mai aTata namrosua ŋai.”

† **10:22:** *Nəhanan hən Na-səŋav-həni-an* evi nəhanan seJu gail hən na-səŋav-həni-an hən naim siGot ta sutuai len nasihau 164 B.C. Lunau təlmam hən nəboŋ naJu gail lotokad tətəs hən naim siGot dan navəlan alat ləsavi Ju. Len nəboŋ enan len natutumavan gail lugol naim siGot iveveu tətəs am.

31 Na**ñ**ilti**ñ**Ju gail lototariv vat tətəs hən lə**ñ**betubuni.

32 AYesu ikel mai galit ke, “Len nəhomito nugol natit iso**ñ**ur tovoi lotogəm len aTata. Len natgalen notogole, mətuke mətetu**ñ** ginau sil ta be?”

33 Na**ñ**Ju gail lusor vari ke, “Asike namtotu**ñ** gaiug sil natideh tovoi gotogole, be sil gotosor mədas nahəsən aGot. Husur gaiug gotovi vanuan **ñ**ai, gugol**ñ**ol gaiug ke gotovi Got.”*

34 AYesu isor var galit ke, “Len natosian hən nalo samito, aGot isor. Ike, ‘Nukele ke mətovi “got” gail.’‡

35 Gamit mətoləboii ke natosian siGot edədas be**ñ**uer bo**ñ** ideh. Mətoləboii ke aGot tokis nəvanuan galenan, napisulan san togəm hən galito, ‘got gail.’

36 Ginau, aTata itabtabuh len ginau ale esəvat ginau vi lan navile a pan. Imaienan, nəbo**ñ** notoke, ‘Novi aNatun aGot,’ imabe məttoke notosor mədas nahəsən aGot?

37 Asike nə**ñ**igol nəsa aTata togole, samtedəlom nəsa notokele.

38 Wake nə**ñ**igol nəsa togole, naut kəmas mətsadəlom nəsa notokele, mitikad nadəlomian len nəsa notogole hən mə**ñ**beləboi səhoti, hən mə**ñ**beləboi tabtab həni ke, aTata itoh tin len ginau ale ginau nutoh tin len aTata.”

39 Husur tokəmaienan, alat lotosəsəlo**ñ** həni ludas **ñ**isal hən lə**ñ**itah gati, be ivan dan galito.

* **10:33:** Lev 24.16 ‡ **10:34:** Len Psa 82.6, aGot ekis alat lotoi a mō hən nəvanuan san gail hən *got gail*. Ekəmaienan husur ilekis hən galito hən lə**ñ**eil gel gai len nəhon nəvanuan gail, ale hən lə**ñ**ənəno**ñ** hən nəvanuan san gail mai nalo san.

40 Nəboŋ tovan, iloŋ tukot len Nawisel Jortan van hən naut aJon tobapbaptais lan a m̄o tia, ale itoh ei.*

41 Beti nəvanuan isoḅur logəm həni, luke, “AJon sagol namerikel ideh, be nəboŋ tosor husur ategai, natit p̄isi tokele ekitin.”

42 Ale tarhəwisel Jortan ei, isoḅur loriŋ nəlolit len aYesu.

11

Nəmatan siLasarus

1 Ikad atesua toməsah, nahəsən a Lasarus. Itoh a Petani mai aṽavinen gəlaru, aMeri mai aMarta.*

2 (Evi aMeri enan boh tobir naoil pəhas len Nasuḅ, len narien gəlaru, ale togargari hən navurun.)* Am̄inen aMeri, aLasarus, eməsah.

3 Na napəhaṽut eru enan aropisul van hən aYesu ke, “Nasuḅ, ategai gotoləmas buni, eməsah.”

4 Nəboŋ aYesu tosəsəloŋ hən napisulan enan ike, “Naməsahan enan savi hən nəmatan, ao evi m̄os nəvanuan gail ləbisal suh nəyalyalan siGot, hən ke aNatun aGot ḅikad nə-sal-suhi-an lan.”

5 Naut kəmas aYesu toləmas bun aMarta, aMeri mai aLasarus,

6 nəboŋ tosəsəloŋ hən na-kel-uri-an enan, itoh len naut totohtoh lan hən nəmariboŋ eru am.

7 Beti husur nəboŋ toru enan, ikel mai ahai susur san gail ke, “Datevi Jutea tətəs.”

8 Ahai susur gail lusor vari ke, “Hai p̄usan, naJu gail lumadhadas p̄isal hən ləbetubun gaiug, be goləŋon gəḅetəlmam tətəs am a?”

* **10:40:** Jon 1.28 * **11:1:** Luk 10.38-39 * **11:2:** Jon 12.3

9 aYesu isor var galit ke, “Akis ikad nəhaua tovi 12 len nalennəyal. Avan ideh toyaryar len nalennəyal sapes həbetw, husur ekəta len namñial hən navile eg a pan.

10 Avan ideh biyaryar len mariug, dereh tipes həbetw husur səkad namñial lan.”

11 Beti ikel mai galit ke, “Abubur sidato, aLasarus, ipatmari; be nia vəḡoni.”

12 Imaienan, ahai susur gail lukel mai ke, “Nasub, gai biapatmari len naməsahan, dereh timaur dani.”

13 Lunau ke aYesu tosor ḡai husur nəpatmari, ris aYesu tosor husur nəmatan siLasarus.

14 Imaienan beti, aYesu ikel pərpərahəni mai galit ke, “ALasarus imat tia!

15 ḡa nunau gamito, ale nukemkem ke nəsatoh ei, husur len natenan dereh mitikad nadəlomian am len ginau. Ale datia ris aten beti.”

16 Imagenan, aTomas, namilen ke aMəlav, ikel mai ahai susur galenan ke, “Gidato datitah mai aYesu, ləbetubuni, letubun gidat maii.”

aYesu isor vəhṽəh aMarta mai aMeri

17 Nəboḡ aYesu togəm pəpadaḡ hən naut a Petani, lukel maii ke aLasarus topat ei len nəburhes hən nəmariboḡ tovat tia.

18 (Ale navile a Petani ipat dan naut a Jerusalem len nakilomita totor ḡai,*

19 ḡa naJu tosoḡur logəm hən aMarta mai aMeri hən ləḡigol nəlolar bələḡon bivoi am husur nəmatan səminəlaru.)

* **11:18:** Len nasoruan ta Kris sakel *nakilomita totor*; be ike *nəstatia tovi 15*.

20 Beti nəboŋ aMarta tosəsəloŋ həni ke aYesu togəm pəpadaŋ, evivile hən bərişi, be aMeri saləboii, ebətah lohoim.

21 Na aMarta ikel mai aYesu ke, “Nasuḅ, gətatoh geg tia, aṃinegw asike təmat.

22 Be naut kəmas, noləboii ke aGot dereh teviol hən natideh gəbeusi həni mai gaiug.”

23 AYesu ikel maii ke, “Aṃineṃ dereh tile məhat tətəs.”

24 AMarta isor vari ke, “Noləboii ke dereh tile məhat len na-le-məhat-an len Nəboŋ Naməkot hən navile a pan.”

25 AYesu ikel maii ke, “Ginau novi na-le-məhat-an dan nəmatan mai novi nəmauran. Ginau nugol nəvanuan lule məhat dan nəmatan, ginau noviol hən nəmauran mai galito. Avan ideh toriŋ nəlon len ginau, dereh timaur, naut kəmas bimat.

26 Ale avan ideh totoh tin len ginau, toriŋ nəlon len ginau, asike, asike imat vi sutuai. Godəlomi a?”

27 Isor vari ke, “Evoi Nasuḅ, nodəlomi ke gotovi aKristo, aNatun aGot, gai tokel gati ke tegəm vi lan navile a pan.”

28 Nəboŋ tokəmaienan tonon aMarta eriŋi, etəlmam vahim. Ekis kuv aMeri, aṽan, isor səbon maii ike, “AḤai pusan egəmai, eus gaiug.”

29 Nəboŋ aMeri tosəsəloŋ hən natenan, vəha-sua ŋai ivan həni.

30 AYesu səbar navile a Petani sal, be itoh len naut tobubur mai aMarta lan.

31 Alat a Jerusalem lototoh mai aMeri lohoim hən ləbigol nəlon bələŋon bivoi am, loris tole məhat, tovan tutut. Lunau ke tovi lan naḅurhes siLasarus hən bitaŋ ei, ale lohusuri.

³² Nəboŋ aMeri togəm ris aYesu, iteh bathurien, ikel maii ke, “Nasuḅ, gətatoḥ gegai, aḿinegw asike təmat.”

³³ Nəboŋ aYesu toris aMeri totaŋ, eris naJu gail lototaŋ maii, ale nəlon ipaŋpaŋ, nəlon isa habat.

³⁴ Eus galit ke, “Mətorinji a be?” Lusor vari ke, “Nasuḅ, gəm risi.”

³⁵ Namətarur siYesu isel.

³⁶ Beti naJu lotoil pəpadaŋ luke, “Məteris! Gai eləmas bun aLasarus vəsa.”

³⁷ Be galit galevis luke, “Ategai igol amətḅesw tomaur. Imab satəgau gat aLasarus dan nəmatan?”

AYesu igol aLasarus ile məhat dan nəmatan

³⁸ Nəboŋ aYesu tobar naḅurhes, nəlon isa habat tətas am. Naḅurhes enan evi naḅurhuvat sua tokad nabiltivat lotokəkol gole həni.

³⁹ AYesu ikel mai galit ke, “Rusan nəvat vi tarhəte.” AMarta, aḅavinen aten tomat, ikel maii ke, “Nasuḅ, gai iḅo tia. Daməŋai, nəmariboŋ han ivat.”

⁴⁰ AYesu isor vari ke, “Nukel mai gaiug tia ke, gəḅeriŋ nəloḿ len ginau, dereh geris nəyalyalan siGot.”

⁴¹ Imaienan lorusan nəvat vi tarhəte. Beti aYesu ekəta vi məhat, ike, “Tata, sipa hən gotosəsəloŋ hən ginau.

⁴² Noləboii ke gotosəsəloŋ hən ginau akis, be nokəmaienan ḿos alategai lotoil pəpadaŋ, hən ləḅedəloḿi ke gotosəvat ginau.”

⁴³ Beti aYesu ikai habat ke, “Lasarus, gevivile!”

⁴⁴ Ale gai tomat evivile. Nəkaliko ibaŋjis narien mai navəlan sal, nəkaliko tile ibaŋjis nəhon. AYesu ikel mai galit ke, “Sah ruḅati hən ḅivan!”

*NaJu gail lusor utaut hən ləb̄igol aYesu bimat
(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)*

⁴⁵ Len alat lototah mai aMeri, isoḅur loriḅ nəlolit len aYesu husur loris nəsə togole.

⁴⁶ Be galevis luvan hən naFarisi gail, lukel ur nəsə aYesu togole.

⁴⁷ Beti aḅiltihai tutumav gail mai naFarisi gail lokis naḅonḅonan hən nəSanhitrin.[†] Lousus galit gabag ke, “Datigol nəsə? Ategai boh igol namerikel toḅur.

⁴⁸ Datḅidaḅ hən ḅigol tomagenan van, nəvanuan p̄isi dereh leriḅ nəlolit lan, lehusuri hum akiḅ. Beti nasoltia ta Rom dereh legəm mədas naut sidato mai lav nəvanuan gail dan gidato.”[‡]

⁴⁹ Beti galit sua, aKaiafas, tovi ḅiltihai tutumav len nasihau enan, ike, “Gamit mətsaləboi natideh!

⁵⁰ Mətsənau səhoti ke, ivoi am hən gidat p̄isi ke, naulum̄an sua ḅimat ḅos nəvanuan gail, səhor alat a Rom ləḅemədas gidat p̄isi dattovi Ju hən datḅimasig.”

⁵¹ (Nəḅoḅ aKaiafas tokəmaiean, sakel səḅon həni, be aGot eriḅ nənauan sua len nənauan siKaiafas. Ale len namilen hum aḅiltihai tutumav, epəhav utaut həni ke, aYesu dereh timat ḅos alat lotovi Ju.

⁵² Be savi ḅos naJu gail ḅai, timat ḅos aGot ḅepisan ḅonḅon hən anatun gail p̄isi lotogam pəpəhw, siriv len naut gail len navile a pan.)

[†] **11:47:** NəSanhitrin evi nəkaunsel seJu gail lotobətah hən nakotan.

[‡] **11:48:** Len naut egai, nəvanuan namitisau lunau namilen ke, alat a Rom dereh ligol naim siGot timasirsir mai lemədas naJu gail p̄isi. Ale dereh lilav kuv nədaḅan hən na-il-a-ḅo-an dan aḅiltihai tutumav gail mai nəSanhitrin.

⁵³ Imagenan, len nəboŋ enan van, lusor utaut hən ləb̃igol aYesu b̃imat.

⁵⁴ Husur enan, aYesu səyaryar am len nəhon alat a Jerusalem, be eriŋ naut enan, evi lan navile a Efraim topat pəpadaŋ hən naut masmas toḅəḅesw, beti itoh ei mai ahai susur san gail.

⁵⁵ Nəboŋ nəPasova seJu gail togəm pəpadaŋ, nəvanuan isoḅur len naut p̃isi lotosuh dar vis naut a Jerusalem, lovi məhat vi Jerusalem ṽagol səḅolit hən galito liveveu hum nalo tokele, utaut vir nəhanan enan.

⁵⁶ Lokətkəta doŋ aYesu. Ale nəboŋ lotoil len naut todar vis naim siGot lousus galit gabag ke, “Gunau ke nəsa? Tegəm hən nəPasova o teḅuer?”

⁵⁷ Len nəboŋ enan, aḅiltihai tutumav gail mai naFarisi gail lukele hən ke avan ideh ḅeləboi naut aYesu totoh lan, timaskel vəhoti hən ləḅitah gati.

12

AMeri evəhas aYesu (Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹ Len nəmariboŋ toməlevtes səbar nəPasova sal, aYesu ibar naut a Petani. Evi naut siLasarus, aten aYesu togol tole məhat dan nəmatan.

² Loutaut hən nəḅiltihanian m̃osi. ALasarus mai galevis am lutah maii len natev, ale aMarta ipat nəhanian mai galito.

³ Beti aMeri ilav nahudhulita hən nəhai pəhas naoil, nəvat han totibau.* Evəhas narien aYesu

* **12:3:** Luk 7.37-38. Nasoruan ta Kris ike naməlasan han ibar 325 gram.

həni ale igar kuvi dan narien gəlaru hən navurun.
Ale naim epul hən nəbən naoil enan tosusau.

⁴ Ikad ahai susur san sua, nahəsan aJutas Iskar-
iot, bəriŋ aYesu len navəlan aenemi san gail. Aju-
tas ike,

⁵ “Nəvat hən nəhai pəhas egai etibau hun
naṣurṣuran hən nasihau tosua! Imabe datsaṣur
həni, lav nəvat han mai naməsai gail?”

⁶ Ekəmaienan, be sənau naməsai gail, husur evi
vanuan vənvənah. Gai ekətkəta təban nabokis nəvat
salito, be ilavlav kuvi mōs gai gabag.

⁷ AYesu isor vari ke, “Sagemədasi! Alitegai etəgau
gat nəhai pəhas egai vir nəbən ləbətavun ginau.

⁸ Akis naməsai gail lutohtoh mai gamito, be
ginau, asike nutoh mai gamit ebəlav.”*

⁹ Nəbən naJu gail lotosəsələn həni ke aYesu totoh
a Petani, nabiltiłuṣoh logəm hən ləbəriŋ, be savi
aYesu ŋai, luke leris aLasarus am, atenan aYesu
togol tole məhat dan nəmatan.

¹⁰ Imaienan, abiltihai tutumav gail lusor utaut
hən ləbīgol aLasarus am bimat,

¹¹ husur nəvanuan isoḅur lugam dan abiltihai
tutumav gail hən ləbəriŋ nəlolit len aYesu sil nəsa
tovisi hən aLasarus.

*AYesu evi lan naut a Jerusalem hum nakin
(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)*

¹² Pelan han na-kel-uri-an ibar naut a Jerusalem
ke aYesu satogəmgəmai. Nəbən nabiltiłuṣoh lo-
togəm hən Nəhanan nəPasova lotosəsələn hən na-
kel-uri-an enan,

* 12:8: Deu 15.11

13 lutariv nəpashət nadet,† luvan hən ləbēbubur maii. Lukai habat ke,

“Hosanna! Datisal suh aGot!

Got tigol na-voi-buni-an van hən gai togəm len nahəsən Nasuḅ aGot.

Got tigol na-voi-buni-an van hən nakiḅ naut a Israel.”*

14 Nəboḅ aYesu tosaḅ natuhtonḅki, ebətah lan hum natosian siGot tokele ke,

15 “Nəvanuan naut a Israel gail, samtemətahw!

Məteris! Nakiḅ samit satogəmai!

Ebətah len natuhtonḅki!”‡

16 (Len nəboḅ enan ahai susur san gail ləsaləboi natgalen len natosian siGot. Be nəboḅ aYesu tovi məhat vi lan namənas san, lunau təlmam hən nəsa tovisi, ale lunau səhoti ke tovi nəsarpoḅan hən nəsa ahai kelkel ur sua totos gati.)

17-18 Nəvanuan galenan loluḅluḅoh husur galit galevis lutoḅ mai aYesu nəboḅ tokis aLasarus dan naḅurhes hən ḅimaur dan nəmatan. Ale galito, lukel ur nəsa lotorisi mai alat ləsarisi. Imaienan, isoḅur lovivile hən ləbēbubur mai aYesu, bathut losəsəlonḅ husur namerikel enan todaḅ gai togole.

19 Imagenan, naFarisi gail lusor təvah mai galit gabag ke, “Datsəkad naḅisal ideh am. Məteris

† **12:13:** *Nadet* ehum namətu, ebəlav, ikad nəpashəte mai ikad naḅite lotohanhani. Len naut a Israel ləḅilḅil həni hən ləbēḅusani ke lotoḅal səhor aenemi salit gail len nəḅalan. Len naut egai hum ma lotoḅilḅil həni husur lunau ke aYesu togəm hum nakiḅ hən ḅegəgel hən alat a Rom lotoil a mō len naut a Jutea. * **12:13:** Psa 118.25-26 ‡ **12:15:** Zec 9.9. Nəboḅ toke *natuhtonḅki* namilen ke anatan natoḅki totibau be avan ideh səsah lan sal.

atenan, gai esəhor gidat tia, navile a pan p̄isi lohusuri.”

AuleKris galevis ludonj aYesu

²⁰ Len alat lotovi Jerusalem hən ləb̄ilotu len Nəhanan nəPasova, ikad auleKris galevis lotogəmai.

²¹ Luvan hən aFilip ta Petsaita a Kalili, lousi ke, “Nasub̄, namtuke namteris aYesu bai.”

²² AFilip ikel mai aAdru, ale aruvan vakel mai aYesu.

²³ Beti aYesu isor var gəlaru, ike, “Namityal hən aGot b̄evəhot nəyalyalan siNatun Nəvanuan egəm tia.

²⁴ Kitin, nokitin mai gamit ke, asike namisurhuwit b̄iteh hən b̄imat len tan, ipat səbon maien ŋai. Wake b̄iteh hən b̄imat len tan māu, dereh titov vi məhat, tiṽan masuṽ. §

²⁵ Alat lotoləmas bun nəmauran salito len navile eg a pan, dereh limasig vi sutuai. Avil alat lotoləmas bun ginau səhor habat hən nəmauran salito len navile eg a pan, dereh likad nəmauran vi sutuai.*

²⁶ Avan ideh b̄ike b̄evi tarhət sagw hum nəvanuan na-vi-tarhəte-an, timashusur ginau, husur nəvanuan na-vi-tarhəte-an sagw timastoh mai ginau. Ale avan ideh b̄evi tarhət sagw, aTata dereh tēputsani, tisal suhi.

AYesu isor husur nəmatan san

§ **12:24:** Len naut egai aYesu ike saləboi b̄evi tarhət silat a Kris van vəbar tomat hum namisurhuwit. Be a tahw len nəmatan san dereh tile məhat hum nawit totov vi məhat. Nəboŋ tole məhat eləboi b̄evi tarhət sinəvanuan p̄isi len navile a pan, ale hum nawit dereh tikad naṽit tisoḅur. * **12:25:** Mat 10.39, 16.25; Mak 8.35; Luk 9.24, 17.33

27 “Gagai nəlogw etuhathu masuŵ. Nekəməbe beti? Dereh nıke, “Tata gilav kuv gınav dan namıtyal egai, saneləŋon tısa vəsa”? Ao asıke nokəmaıenan husur nogəm mōsi. Nogəmai hən nəbələŋon bısa vəsa!

28 Tata gıgol nahəsam̄ tıyalyal!”

Beti nadoldol egəm len nəmav, ıke, “Nugol ıyalyal tıa, ale dereh nıgol tıyalyal tətəs am.”

29 Nəboŋ naluŵoh lotosəsələŋ hənı, galevis luke nabılıurur tokurut, galevis am luke aŋel tosor maii.

30 Beti aYesu ıke, “Nadoldol enan ısor mōs gamıto, sasor mōs gınav.

31 Gagai evı namıtyal hən aGot bəpəpəhun navoıan dan nəsaan len navıle a pan. Gagai evı namıtyal hən aGot bəhut atenan toıl a mō len navıle eg a pan, tovi təmat.

32 Ale gınav, nəboŋ mətbıpat gınav vı məhat dan nətan, dereh nelıv nəvanuan pısi gəm hən gınav.”*

33 (Ekəmaıenan hən bıgol navıde hən nəmatan san bımasıl ke dereh tımat len nəhai balbal.)

34 Naluŵoh lous aYesu ke, “Imabe gotoke aNatun Nəvanuan dereh tımat magenan? Namtunau ke natosıan sıGot toke aKısto, aGot totabtabuh lan dereh tıtoh vı sutuai. İmagenan, aNatun Nəvanuan egai gotosor husurı, ase ganan?”*

35 AYesu ısor var galıt ke, “Namıal dereh teńıal len gamıto tebəlav kəkereh am. Nəboŋ namıal bəńıal sal, mıtıyar lan hən asıke nəmargobut

* **12:32:** Jon 3.14, 6.44, 8.28 * **12:34:** Psa 110.4; İsa 9.7; Dan 7.14

ħikabut gol gamito. Mæt̃biyar len nĕmargobut, asike mĕtolĕboi naut mĕt̃ĕvi lan.

³⁶ Nĕboŋ mĕttokad nam̃ial sal, mĕteriŋ nĕlomit lan, hĕn mĕt̃ĕgĕm vi anatun nam̃ial.”

Nadĕlomian ĕbuer len nĕvanuan gail

Nĕboŋ aYesu tokĕmaienan tonon, evi tut, esusuan gai dan galito.

³⁷ Naut kĕmas togol namerikel tosoĕur len nĕhon nĕvanuan gail, lĕsariŋ nĕlolit lan.

³⁸ Imaienan, nasoruan sihai kelkel ur aIsaiah isarpoh toke,

“Nasub aGot, ase edĕlom na-kel-uri-an sinamito? Nĕdan sam̃, gaiug goṽusani van hĕn ase hĕn ĕĕris lĕboii?”*

³⁹ Husur natenan lĕsalĕboi lĕħikad nadĕlomian sum̃an nĕsa aGot tokele len nabuŋon aIsaiah totos tĕtas hĕni ke,

⁴⁰ “Nugol namĕtalit iĕesw

nugol nĕkadulit iĕonṽon,

imagenan, namĕtalit lodĕdas lĕĕĕkĕta lĕboi nĕsa notogole

nĕlolit lodĕdas lĕĕĕlĕboi sĕhot nĕsa notokele

ale lodĕdas lĕĕipair van hĕn ginau

hĕn nĕĕigol lĕĕimaur.”**

⁴¹ Isaiah ĕĕmaienan husur toris nĕyalyalan seKристо a m̃o tia, ale isor husuri.

* **12:38:** Isa 53.1 ** **12:40:** Isa 6.9-10. AGot elĕŋon ke nĕvanuan gail p̃isi leriŋ nĕlolit len aYesu, ipat len galit hĕn lĕĕilekis hĕn nap̃isal enan. Be asike lĕĕilekis hĕni, aGot igol nĕlolit sasĕjav, lodĕdas lĕĕĕlĕboi sĕhot natideh togole o tokele. Evi nĕpanismen aGot toriŋ len galito husur lomĕtahun lĕĕeriŋ nĕlolit len aYesu.

42-43 Avil len alat lotoil a m̃o, isobur lorin ñololit len aYesu. Be husur lotol̃omas ñe-sal-suhi-an siñevanuan gail s̃ehor ñe-sal-suhi-an siGot, l̃esakel uri ke lotokad ñad̃elomian lan bathut lom̃etahw ke naFarisi gail l̃ebikai tas galito h̃en asike l̃ebilotu len naim naḃonḃonan salito.

Nasoran m̃ekot siYesu len ñehon naluḃoh

44 Beti aYesu ikai habat van h̃en naluḃoh ke, “Avan ideh ḃeriñ ñelon len ginau, gai eriñ ñelon kitin len aGot tos̃evat ginau g̃amai.

45 Ale avan ideh tok̃eta ris ginau, ek̃eta ris atenan tos̃evat ginau.

46 Nog̃em len navile a pan sum̃an nam̃ial h̃en ke avan ideh ḃeriñ ñelon len ginau asike itoh len ñemargobut am.

47 Avan ideh ḃes̃es̃el̃on h̃en nasoruan sagw be sagol husuri, ginau ñes̃es̃ab̃ s̃ehoti ke timaspanis, husur ñes̃ag̃em h̃en ñeb̃is̃ab̃ s̃ehoti ke navile a pan timaspanis, ao, nog̃em h̃en ñeb̃ilav kuv navile a pan dan ñepanisman sil ñesaan salito.

48 Avan ideh topair dan ginau mai nasoruan sagw, len Ñeḃoñ Nam̃ekot h̃en navile a pan, len ñehon aGot nasoruan sagw dereh tis̃ab̃ s̃ehoti ke avan enan timaspanis.

49 Bathut ginau ñes̃asor len ñedaḃan h̃en na-il-a-m̃o-an sagw. Avil nusor sitenan tos̃evat ginau, aTata. Gai ikele h̃en ginau h̃en ñesa ñeb̃imaskele ñeḃoñ ñeb̃isor.

50 Ale nol̃eboii ke ñesa aTata tokel buni, evi ñekadun ñemaوران vi sutuai; imaienan, nukel ñesa aTata tokel mai ginau h̃en ñeb̃ikele.”

13

Ahai susur gail, aYesu ekakas narielito

¹ NəPasova tipat pelan, ale aYesu eləboii ke namityal togəm hən bəriŋ navile a pan, hən bivan hən aTata. Eləmas bun alat lotohusuri len navile a pan, ale gagai eṽusan p̄ar̄p̄ar hən na-ləmas-buni-an san kavkav təban galito.

² Nəboŋ lotohanhan ut mədau, natəmat esəhar aJutas anatun aSimon Iskariot tia, hən aJutas bəriŋ aYesu len navəlan aenemi san gail.

³ AYesu eləboii ke aTata toriŋ natit p̄isi len navəlan, ale eləboii am ke togəm len aGot, mai dereh tetəlmam van həni.

⁴ Na ile məhat dan nəhanan, ikol nahurabat san dani, ale ilav nətaol, epitavisi.

⁵ Beti eḅir nəwai len nabesin, etuḅat kəkəs narien ahai susur gail, ale igar gail hən nətaol topitavisi.

⁶ Nəboŋ tobar aSimon Pita, aPita ike, “Nasuḅ, gekəkəs nariəgw a? Imabe?”

⁷ AYesu isor vari ke, “Gagai gəsələboi səhot nəsa notogole, be boŋ ideh dereh geləboii.”

⁸ APita ikel maii ke, “Asike gokəkəs nariəgw boŋ ideh.” AYesu isor vari ke, “Asike nəḅekəkəs nariem̄, darepəpəhw. Gəsavi ahai susur sagw am.”

⁹ ASimon Pita isor təvah ke, “Bimaienan, Nasuḅ, sagekəkəs nariəgw ɲai be gekəkəs navəlagw mai nəkadugw am.”

¹⁰ AYesu ikel maii ke, “Avan tolilos tia iveveu, inor hən ḅekəkəs narien ɲai hən biveveu kavkav. Gamit mətueveu, avil savi gamit p̄isi.”

¹¹ AYesu ekəmaienan husur eləboi ase bəriŋi len navəlan aenemi san gail. Husur enan ike, “Savi gamit p̄isi məttoveveu.”

12 Nəboŋ tokəkas narielit tonon, esun təlman hən nahurabat san, ale ipat tarhəgarin tətəs. Ikel mai galit ke, “Mətöləboi nəsa notomadhagole mōs gamito?

13 Mətokis ginau hən ‘Hai pusan’ mai ‘Nasub’ ale inor hən mətbigole husur ginau boh numaienan.

14 Imagenan, ginau notovi ahai pusan mai Nasub notoil a mō hən gamito, bathut notokəkas nariemito suman naslev, gamit gabag mitimasuman naslev hən mətbevi tarhət samito, kəkas nariemito.

15 Ginau noṽusan naṽide tonor hən mətbigol tətōṽ həni. Natgalen notogole hən gamito, mitimasgol husuri.

16 Kitin nokitin mai gamit ke, naslev satibau səhor amasta san, mai ahai pispisul satibau səhor gai tosəvati.*

17 Mətöləboi natgalen tia, ale mitigole! Mətbigol natgalenan, aGot tivoi hən gamito.

18 “Nəsasor husur gamit pisi. Nöləboi bun gamit ṽisusua notolekis hən gamito. Avil natosian siGot timassarpoh. Ike, ‘Nəvanuan namrtohan katəpəl hən nabəta, ipair dan ginau, evi enemi sagw.’*
* 13:16: Hən naves 12-16, Luk 22.24-27. Namilen ke natideh aYesu tovi masta sidato tohəhaṽur hən bigole, gidat dattovi nəvanuan san gail, datimashaṽur hən datbigol tətōṽ həni. * 13:18: Psa 41.9

19 Gagai nukel nategai mai gamit hən ke nəboŋ bevisi, dereh mətədəlomi ke ginau bogai notovi ginau hum notokele tia.*

20 Kitin notokitin mai gamit ke, avan ideh tohəhaṽur hən nəvanuan notosəvati, ehəhaṽur

* 13:16: Hən naves 12-16, Luk 22.24-27. Namilen ke natideh aYesu tovi masta sidato tohəhaṽur hən bigole, gidat dattovi nəvanuan san gail, datimashaṽur hən datbigol tətōṽ həni. * 13:18: Psa 41.9

* 13:19: Jon 8.24

hæn ginau, ale avan ideh tohøhaʋur hæn ginau ehøhaʋur hæn gai tosəvat ginau.”

*AYesu ikel ur nəsa bevisi hæni balai
(Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)*

²¹ Nəboŋ aYesu tokəmaienan tonon, eləŋon isa vəsa hæni, nəlon etuhatuh masuʋ ale isor təvah, ike, “Kitin, notokitin mai gamit ke gamit sua dereh teriŋ ginau len navəlan aenemi sagw gail.”

²² Ahai susur gail ləsənauləboi ase tosor husuri, gol ke lobunbunus galit gabag ŋai.

²³ Galit sua, aYesu toləmas buni, ipat tarhəgarin təban aYesu.

²⁴ Imaienan, aSimon Pita enjit nəhon van hæn aten topat təban aYesu hæn beus aYesu ke, tosor husur ase.

²⁵ Beti atenan esiŋasiŋ len nəmabun aYesu, eusi ke, “Nasub, ase ganan?”

²⁶ AYesu isor vari ke, “Ateg boh nəbetutur hæn natuhbəta len nasiloh hæn nasuʋ hæn nəbilavi maii, gai bogai.” Ale nəboŋ aYesu totutur hæn nabəta, ilavi mai aJutas anatun aSimon Iskariot.

²⁷ Nəboŋ aJutas tolav natuhbəta enan tonon, vəha-sua ŋai aSetan ebis lan. Imaienan aYesu ikel maii ke, “Savsaʋut hæn gəb̄igol nəsa gəb̄igole.”

²⁸ Galit lotopat hæn nətarhəgarilito təban natev ləsaləboi nəsa aYesu tosor maii aJutas m̄osi.

²⁹ Bathut aJutas tokətkəta təban nəvat salito, galit galevis lunau ke aYesu tokel maii ke teʋur

natit gail m̄os n̄aPasova pelan o tilav natideh mai nam̄osal gail.†

³⁰ Ale n̄əbōŋ aJutas tohan natuhb̄eta tonōŋ, v̄əha-sua ŋai ivan. Evi nalenmariug.

Na-kel-buni-an veveu

³¹ N̄əbōŋ aJutas tovan, aYesu ike, “Gagai aNatun N̄əvanuan etub̄at b̄is len n̄əyalyalan san, ale dereh aGot tikad n̄əyalyalan len n̄əsa b̄evisi h̄ən ginau, aNatun N̄əvanuan.

³² AGot b̄ikad n̄əyalyalan len aNatun N̄əvanuan, dereh len gai gabag, aGot tilav n̄əyalyalan mai aNatun N̄əvanuan, ale tilav tutut h̄əni maii.

³³ Anatugw gail, dereh nitoh k̄əkereh mai gamit sal a tahw h̄ən n̄əb̄ivan. Beti, naut k̄əmas m̄ətb̄idōŋ ginau, be len naut n̄əb̄evi lan, asike gogəmai, hum notokele tia mai alat lotoil a m̄o h̄ən naJu gail.*

³⁴ Nuke nikel nakelean veveu todaŋ mai gamit ke: M̄əteləml̄emas bun gamit gabag! Sum̄an ŋai notoləmas bun gamito, m̄əteləml̄emas bun gamit gabag.

³⁵ M̄ətb̄eləml̄emas bun gamit gabag, len naṽide tomaienān, n̄əvanuan p̄isi dereh lel̄əboi səhoti ke, m̄əttovi ahai susur sagw gail.”

Na-kel-gati-an sePita

(Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34)

³⁶ ASimon Pita eusi ke, “Nasuḅ, gevi be?” Ale aYesu isor vari ke, “Naut n̄əb̄evi lan, gaiug god̄ədas

† **13:29:** *N̄əhanan h̄ən n̄əPasova* ipat husur n̄əmaribōŋ tom̄əlevtor ale hum ma aJutas tovan h̄ən b̄eṽur n̄əhanian ideh am. Len nalenmariug h̄ən n̄əPasova, naJu gail lukad naṽide sua h̄ən l̄əb̄ilav n̄əvat mai nam̄osal gail. * **13:33:** Jon 7.34

gə̃behusur ginau vi lan. Be dereh gehusur ginau balai.”

³⁷ Beti aPita eusi ke, “Nasub̃, husur nəsə nəsələboi nə̃behusur gaiug gagai ŋai? Noutaut hən nə̃bimat m̃os gaiug.”

³⁸ AYesu isor vari ke, “Goutaut hən gə̃bimat m̃os ginau a? Ao! Kitin, nokitin mai gaiug, pelan dudulan dereh gikel və̃ha-tor həni ke gəsələboi ginau, beti natoulum̃an tekəkəraiko.”

14

AYesu, nãp̃isal van hən aTata

¹ AYesu isor am ke, “Sa-nələomit tetuhatuh. Mətorin̄ nələomit len aGot tia, mətorin̄ nələomit len ginau am.

² Lohoim seTəmagw ikad narum̃ tosõbur, ale nuvan hən nə̃beutaut hən naut samit ei. Asike təmaienan, nətakel koti mai gamito.

³ Nəbōn̄ nə̃beutaut hən naut samito b̄inōn̄, dereh netəlmam, səhar gamit hən mət̄begəm toh mai ginau, hən mət̄bitoh tin mai ginau len naut noto-tohtoh lan.

⁴ Ale mətələboi nãp̃isal van hən naut nə̃bevi lan.”

⁵ ATomas ikel maii ke, “Nasub̃, namtsələboi naut gə̃bevi lan, namteləboi mab hən nãp̃isal?”

⁶ AYesu isor vari ke, “Ginau novi p̃isal, novi kitinan, novi mauran. Avan ideh saləboi b̄egəm hən aTata len nãp̃isal ideh am, ginau sə̃bogw ŋai nãp̃isal.

⁷ Məttaləboi kitin hən ginau, məttaləboi aTəmagw am. Ale gag van mətələboi gai, mətorisi tia.”

8 AFilip ike, “Nasuḅ, v̄usan aTata hən ginamito. Enan ηai namttoləηoni.”

9 AYesu isor vari ke, “Ginau nutah mai gamit ebəlav, be Filip, gəsələboi ginau sal a? Avan ideh toris ginau eris aTata. Imab gotoke, ‘V̄usan aTata hən ginamito’?”

10 Ginau mai aTata namrosua, ale aTata mai ginau namrosua ηai. Gəsadəlomi a? Nasoruan notokel mai gamito, nəsaकेle len ginau səḃogw. Ao! Evi aTata totoh tin len ginau togol nauman san.

11 Mətədəlom nəsa notokele nəboη notoke ginau mai aTata namrosua, ale aTata mai ginau namrosua ηai. Be asike mətḃedəlomi, mətədəlom nəsa notokele bathut namerikel gail məttoris notogole.

12 Kitin notokitin mai gamit ke, avan ideh tokad nadəlomian len ginau dereh tigol nəsa toḃitoḃ hən nəsa notogole. Evoi, dereh tigol natit ləḃesəhor nəsa notogole husur nuvan hən aTata.

13 Ale natideh mətḃeusi len nahəsagw, dereh nigole hən nəḃev̄usan nəyalyalan siTata. Ale len aNatun, nəvanuan gail dereh lisal suh nəyalyalan san.

14 Evoi, mətḃeus natideh len nahəsagw, dereh nigole!”

Naḃusanan husur aNunun aGot

15 AYesu isor am ke, “Mətḃeləmas bun ginau dereh mitigol husur nəsa notokele.

16 Ale dereh neus aTata, ale teviol hən a-Vitarhəte-an ideh am mai gamito hən ḃitoh mai gamito van vi sutuai.

17 Evi aNunun nakitinan, navile a pan ləsaləboi ləb̃ikade bathut ləsakəta risi, ləsakəta ləboii. Be gamit mətoləboii tia husur gagai itah mai gamito, ale dereh titoh tin len gamito.

18 “Nəboŋ nəb̃ivan asike noriŋ gaḅulan gamit hən mət̃bitoh səb̃omito suḿan məttovi milesw, dereh netəlmam gəm hən gamito.

19 Asike idareh nəvanuan navile a pan asike loris ginau am. Be nəboŋ nəb̃imaur təlmam, dereh gamit məteris ginau tətəs. Bathut nəb̃ikad nəmauran tətəs, gamit am dereh mitikad nəmauran.

20 Len nəboŋ enan dereh məteləboii ke nototoh len aTəmagw ale məttotoh len ginau ale nototoh len gamito.

21 Avan ideh togol husur nakelean sagw today gail, gai eləmas bun ginau. Ale gai toləmas bun ginau, aTəmagw dereh teləmas buni, ale ginau dereh neləmas bun gai, nəvəhot ginau maii hən ḅeləboi bun ginau.”

22 Ale aJutas, savi aJutas Iskariot be aJutas togon, ike, “Nasub̃, husur nəsa gəḅevəhot gaiug mai ginamit ŋai hən namtḅeləboi bun gaiug, be savi hən navile a pan kavkav a?”

23 AYesu isor vari, ike, “Avan ideh ḅeləmas bun ginau, dereh tigol nəsa notokele, ale aTəmagw teləmas buni. Beti ginaməru dereh namregəm, gol naim sinamər maii.

24 Avan ideh na-ləmas-buni-an hən ginau toḅuer lan, gai asike igol nəsa notokele. (Be natsua, nasoruan məttosəsəloŋ hən notokele, savi esagw səḅogw, be evi seTəmagw tosəvat ginau.)

²⁵ “Nukel natgalenan gagai, ale gagai nutohtoh mai gamit sal.

²⁶ Be a-Vi-tarhæte-an tovi aNunun aGot, gai aTəmagw bəsəvati len nahəsagw, gai dereh tevusan gamit hən natit p̄isi, ale tigol mitinau təlmam hən natit p̄isi notokel mai gamito.

²⁷ “Natəmat, noriŋi len nəlomito, natəmat sagw, nulavi mai gamito. Natəmat notoviol həni sasum̄an natəmat navile a pan toviol həni. Imaiēnan, sa-nəlomit tetuhatuh, samtemətahw.

²⁸ Mitinau təlmam hən nəsa notokele nəboŋ no-toke nivan bai, ale dereh netəlmam gəm hən gamit tətās. Məttaləmas bun ginau, məttahəhəvur husur nuvan hən aTata, husur aTata etibau səhor ginau.

²⁹ Gagai nukel natgalen mai gamito, a tahw hən ləbēvisi, hən ke nəboŋ ləbēvisi, dereh mitikad nadəlomian am len ginau.

³⁰ Asike nusor masuṽ am mai gamito, husur ategai toil a m̄o hən navile a pan satogəmai. Gai səkad nədaŋan hən biŋol natideh hən ginau, namityal sagw egəm tia.

³¹ Be alat navile a pan limasləboi səhoti ke notoləmas bun aTata, ale notogol nəsa aTata tokele ŋai.

“Ale, mitile məhat, dativan.”

15

AYesu, nəhau nakrep tin

¹ AYesu ibol p̄usan, ike, “Ginau novi nəbathuhau nakrep tin. ATəmagw evi nəvanuan tokətkəta təban nəhol nakrep.

² Ita kukuv nəpashəhau p̄isi len ginau ləsəvan, ale evisv̄is nəpashəhau p̄isi lotov̄an, hən ləb̄iv̄an masuṽ am.

³ Gamit mətuveveu tia bathut nasoruan notokel mai gamito.

⁴ Mititoh tin len ginau, ale dereh nitoh tin len gamito. Nəpashəhau saləboi b̄iv̄an len gai səb̄on. Nəpashəhau eləboi b̄iv̄an ηai len nəbathuhau. Gamit mətumaienan. Mətsaləboi mət̄b̄iv̄an len gamit səb̄omito, mətoləboi mət̄b̄iv̄an ηai len ginau.

⁵ “Ginau novi nəbathuhau nakrep tin, gamit mət̄tovi nəpashəhau. Avan ideh totoh tin len ginau ale ginau nototoh tin lan, gai iṽan masuṽ. Husur ginau nəbēb̄uer, mətsaləboi mət̄b̄igol natideh.

⁶ Avil avan ideh satoh tin len ginau ehum nəpashəhau səvan, nəvanuan nəhol tota kuvi, bulani hən b̄imasmas. Beti nəvanuan nauman gail lusah tuan nəpashəhau lotomagenan, bar hən gail len nəhab hən ləb̄ipaṽ.

⁷ Mət̄bitoh tin len ginau, ale nasoruan sagw gail ləb̄ip̄at tin len gamito, natideh mət̄toləṽoni, mət̄eusi ale aGot dereh tigole m̄os gamito.

⁸ Nəboṽ mət̄toṽan masuṽ, mət̄ovi hai susur sagw kitin. Len natenan mət̄usal suh nəyalyalan seTəmagw len nəhon nəvanuan gail.

⁹ Sum̄an aTəmagw toləmas buni ginau, ginau am, len naṽide tomaienan, noləmas bun gamito. Mititoh tin len na-ləmas-buni-an sagw.

¹⁰ Mət̄bigol nəsa notokele hən gamito, dereh mititoh tin len na-ləmas-buni-an sagw, sum̄an ηai notogol nəsa aTəmagw tokel buni, ale nototoh tin len na-ləmas-buni-an san.

11 “Nukel natgalenan mai gamito hən nakemkeman sagw bīpat len gamito, ale hən nakemkeman samito bēpul səsəhov.

12 Nakelean sagw todaŋ imaiegai ke: mətələmləmas bun gamit gabag suŋan ŋai notoləmas bun gamito!

13 Səkad na-ləmas-buni-an ideh tosəhor na-ləmas-buni-an sinəvanuan tomat mōs abubur san gail.*

14 Abubur sagw gail lumaiegai: gamit mət̃bigol nəsa notokele todaŋ, mətovi abubur sagw gail.

15 Nəsakis gamit hən naslev gail am, husur naslev gail ləsaləboi nəsa amasta salit togole. Avil nokis gamit hən abubur sagw gail, husur nugol mətələboi tia natit p̃isi aTata tokel mai ginau.

16 Gamit mət̃salekis hən ginau, avil ginau nulekis hən gamito. Nutabtabuh len gamit hən mət̃biʋan, ʋan hən naʋit lotopat tin; hən ke natideh mət̃beusi hən aTata len nahəsagw, dereh teviol həni mai gamito.

17 Nategai evi nakelean sagw todaŋ: mətələmləmas bun gamit gabag!”

Na-mətahun-buni-an silat navile a pan

18 AYesu isor am mai ahai susur san gail ke, “Alat navile a pan ləbēmətahun bun gamito, mitinau ginau, galit lomətahun bun ginau a mō.

19 Məttavi sinavile a pan, alat navile a pan lətələmas bun gamit hum salit gabag. Avil gamit mət̃savi sinavile a pan. Ginau nulekis hən gamito

* **15:13:** Len naut egai *abubur* savi natəbarehreh o nauluŋan gotoləŋoni o gəb̃ike gəb̃ilah maii. Ao, abubur evi nəvanuan ideh gotoləboi, gotoləmasi mai gotoriŋ nəloŋ lan.

dan navile a pan; husur enan lomətahun bun gamito.

²⁰ Mitinau tēlmam hən nasoruan notokel mai gamit tia ke, 'Naslev satibau səhor amasta san.' Imaienan, ləbēmədas bun ginau notovi masta samito, dereh lemədas gamit am. Ləbīgol husur nəsa notokele, dereh ligol husur nasoruan samit am.*

²¹ Be dereh ligol natgalen p̄isi hən gamito sil nahəsagw, husur ləsələboi aTəmagw tosəvat ginau.

²² Asike nətagəm sor mai galito, lətəmabe? Təmaienan, asike lətanor hən nəpanismen hən nəsaan salito. Wake nogəm sor mai galito, gol ləsəkad natətas-gole-an ideh hən nəsaan salito.

²³ Avan ideh tomətahun bun ginau, emətahun bun aTəmagw am.

²⁴ Ginau nugol namerikel avan ideh am saləboi bīgol gail. Asike nətagol namerikel gail len nəholito, lətəmabe? Təmaienan, asike lətanor hən nəpanismen hən nəsaan salito. Be naut kəmas lotoris namerikel galenan, lomətahun bun ginau mai aTəmagw am.

²⁵ Be natgalenan lovisi hən na-tos-gati-an sua len nalo salito bisarpoh. Ike, 'Lomətahun bun ginau sil naut kəmas ŋai.*'

²⁶ "Dereh nesəvat a-Vi-tarhəte-an, tovi aNunun nakitinan, van hən gamito. Dereh tegəm len aTata van hən gamito, ale tikel nakitinan husur ginau.

²⁷ Ale gamit am mitikel nakitinan husur ginau, husur mətutah mai ginau len natubətan hən naḡusanan sagw.

* **15:20:** Mat 10.24; Luk 6.40; Jon 13.16 * **15:25:** Psa 35.19, 69.4

16

¹ “Nukel natgalen mai gamito, hən asike mət̃b̃iteh len nəsaañ.

² Dereh lehut gamit dan galito len naim nəb̃oñbonan. Ale ikad nəb̃oñ b̃egəmai hən alat ləb̃iṽabun gamito linau ke, len nəsa lotogole loum m̃os aGot.

³ Dereh ligol natgalen maienan bathut ləsələboi aTata, ləsələboi ginau b̃oñ ideh.

⁴ Nokəmaienan gagai hən ke, nəb̃oñ natgaleñan ləb̃evisi, dereh mitinau səhoti ke notokel nalələgauan mai gamito.

Nauman seNunun aGot

“Nəsakel natgalenan mai gamit a m̃o husur nu-toh sal mai gamito, ale luke lemədas ginau savi gamito.

⁵ Avil gagai nuvan hən atenan tosəvat ginau, be gamit ideh saus ginau, ‘Gevi be?’

⁶ Ale husur nəsa notokele, nələmit gail loṽul hən nalolosaan.

⁷ Be nukel nakitinan mai gamito. Ivoi am hən gamito ke nivan. Nəb̃itoh, a-Vi-tarhəte-an asike egəm hən gamito. Be nəb̃ivan, dereh nesəvati gəm hən gamito.

⁸ Ale nəb̃oñ a-Vi-tarhəte-an b̃egəmai dereh tikel vəhot nə-nau-suluṽi-an silat navile a pan husur nəsaan, nanoran mai nəpanismen b̃egəmai. Dereh tigole hən nahurulit b̃isa.*

⁹ Lunau suluṽ nəsaan salito ke tovoi, husur ləsariñ nələlit len ginau.*

* **16:8:** Uman 24.25 * **16:9:** Jon 8.21-24, 9.41, 15.22-24

10 Lunau suluŵ nanoran ke sanor, husur ginau nuvan hən aTata, ale asike mətöləboi mətberis ginau am.

11 Lunau suluŵ nəpanismen ke asike egəmai, be aGot erinji tia ke atenan toil a m̃o hən navile eg a pan tovi aSetan, timaspanis.*

12 “Nukad isoḅur sal hən notoke nəḅikel mai gamito, be gagai esəhor natideh mətöləboi mətḅidaŋ ḅuri.

13 Be nəḅoŋ aNunun nakitinan ḅegəmai, dereh tigol naḅisal hən nəlomit ḅeləboi nakitinan ḅisi. Asike isor len gai səḅon be nəsa tosəsəloŋ hən notokel maii, dereh tikele. Dereh tikel ur natit gail ləḅegəmai.

14 Atenan dereh tisal suh nəyalyalan sagw husur tilav nəsa notolav maii ale tikel uri mai gamito.

15 Natit ḅisi aTata tokade lovi esagw. Husur enan nuke, ‘ANunun nakitinan dereh tilav nəsa notolav maii ale tikel uri mai gamito.’ ”

Nəlomit totaŋ dereh tehəhaḅur

16 Ale aYesu ike, “Husur namityal ḅekəkereh, asike mətoris ginau am; ale husur namityal ḅekəkereh am, dereh mətəris tas ginau.”

17 Beti ahai susur san gail lousus galito gabag ke, “Namilen nəsa nəḅoŋ toke, ‘Husur namityal ḅekəkereh, asike mətoris ginau am; ale husur namityal ḅekəkereh am, dereh mətəris tas ginau?’ Ale nəḅoŋ toke, ‘Nuvan hən aTata,’ namilen imabe?’”

18 Lukel tasi ke, “Ikel nəsa nəḅoŋ toke, ‘Namityal ḅekəkereh?’ Datsaləboi nəsa tokele!”

* **16:11:** Jon 12.31

19 AYesu eləboi nəsa lotoke ləb̃eusi həni. Ale ikel mai galit ke, “Nuke, ‘Husur namityal b̃ekəkereh, asike mətoris ginau am; ale husur namityal b̃ekəkereh am, dereh məteris tas ginau.’ Mətousus gamit gabag hən namilen m̃au a?

20 Kitin, notokitin mai gamit ke, dereh namətarur samit tisel, mititaŋ be navile a pan tehəhəvur. Dereh nəlomit titaŋ, be nalolosaan samito tegəm vi həhəvuran.

21 Nəboŋ apəhəvut toləŋon nabəhəvun, eləŋon epəŋas vəsa masuṽ, husur namityal hən nəpasusan egəmai. Be nəboŋ anatun tovisi, alitenan sənau gat na-ləŋon-isa-vəsa-an am husur ikemkem masuṽ len anatun toviveu, tovisi len navile a pan.

22 Imaienan, gagai nəlomit itaŋ be dereh neris gamit tətəs, ale nəlomit tehəhəvur. Beti nahəhəvuran samito, avan ideh saləboi b̃ilav kuvi.

23 “Len nəboŋ enan asike mətous natideh hən ginau. Kitin notokitin mai gamit ke, natideh mət̃beus aTata həni len nahəsagw, dereh teviol həni mai gamito.

24 Vəbar gagai mətsaus natideh len nahəsagw. Usi, dereh mitikade, ale nahəhəvuran samit tepul səsəhov.

25 “Natgalenan, nukel gail mai gamit len nasoruan kəta, be namityal dereh tegəmai ke asike nəbisor mai gamit am len nasoruan kəta. Be dereh nisor husur aTata tiŋarŋar mai gamito.

26 Len nəboŋ enan dereh məteus aTata hən natit gail len nahəsagw. Nəsakel mai gamit ke dereh neusi m̃os gamito.

27 Husur aTata, gai eləmas masuṽ hən gamito, bathut məttoləmas bun ginau, ale məttodəlomi ke

notogəm len aGot.

²⁸ Evoi, nogəm len aTata, nogəm vi lan navile a pan, ale gagai noriņ navile a pan, notəlmam van hən aTata.”

²⁹ Beti ahai susur san gail luke, “Ganan! Gagai nasoruan sam̃ iṗarṗar, gəsasor am len nasoruan kəta.

³⁰ Gagai namtoləboi səhoti ke gotoləboi natit ṗisi, goləboi nənauan sinəvanuan gol ke savi hən avan ideh ḅeus nausian ideh hən gaiug am.* Husur enan namtodəlomi ke gotogəm len aGot.”

³¹ AYesu isor var galit ke, “Gag beti mətukad nadəlomian a?

³² Namityal egəmai, ao egəm tia, hən mətḅigam pəpehw husur naṗisal samit ṽisusua vahim. Dereh mətəriņ ginau hən nəḅitoḅ səḅogw. Be nəsatoh səḅogw husur aTata itoh mai ginau.

³³ Nukel natgalenan mai gamit hən ke, len ginau, nəlomit ḅikad natəḿat. Len navile eg a pan dereh mitikad na-ləḅon-isa-vəsa-an, nəmauran samit tidəņ. Be mətəil ḅur namətahwan samito, ginau nosəhor navile a pan tia, nugol nədaņan san imasig.”

17

Na-sor-tuṽ-an siYesu

¹ Nəboņ aYesu tokəmaienan tonon, ekəta vi məhat vi lan nəmav ike, “Tata, namityal egəm tia. Geput-san aNatuḿ hən aNatuḿ ḅisal suh nəyalyalan sam̃.

² Husur gulav nədaņan hən na-il-a-ḿo-an maii, hən ḅeil a ḿo hən nəvanuan gail ṗisi, hən ke ḅviol

* **16:30:** Imaienan husur aYesu eləboi nausian salito naut kəmas ləsaus nausian gail sal.

hən nəmauran vi sutuai mai nəvanuan p̄isi gotolav galit maii.

³ Ale nəmauran vi sutuai imaiegai ke, hən ləb̄eləboii ke gaiug gotovi Got kitin gotosəvat ginau, aYesu Kristo.

⁴ Nusal suh nəyalyalan sam̄ len navile a pan: nauman gotolavi mai ginau hən nəb̄igole, noum vurvuri.

⁵ Beti, Tata, geputsan ginau ben gaiug. Nəyalyalan notokade mai gaiug nəboŋ navile a pan satuḅat sal, geputsan ginau həni, hən gidar p̄isi darḅikade.

⁶ “Nukel vəhot gaiug van hən alat navile eg a pan gotoviol hən galit mai ginau dan navile a pan. Lovi esam̄ tia. Ale goviol hən galit mai ginau, ale lugol husur nasoruan sam̄.

⁷ Gagai loləboii ke natit p̄isi gotolavi mai ginau logəm len gaiug.

⁸ Husur nasoruan gail gotolavi mai ginau, nulav gail mai galit tia. Lodəlomi. Ale loləboi koti ke notogəm len gaiug, ale lodəlomi ke gotosəvat ginau.

⁹ “Nəsasor tuḅ m̄os navile a pan. Nusor tuḅ m̄os alat gotolav galit mai ginau, husur lovi esam̄.

¹⁰ Galit p̄isi lotovi esagw lovi esam̄, ale galit p̄isi lotovi esam̄ lovi esagw. Ale len galito, len nəmauran salito nukad nəyalyalan.

¹¹ Gagai ginau noriŋ navile a pan gəm hən gaiug. Be galit lutoh sal len navile a pan. Tata, gaiug gotosua səbom̄, gulav nahəsam̄ mai ginau tia. Ale len nədaŋan hən nahəsam̄, havhav gol galito hən ləb̄esua sum̄an gidaru dartosua.

¹² Husur nəboŋ nototoh gegai nuhavhav gol

galito len nədaŋan hən nahəsam̃ gotolavi mai ginau. Nokətkəta təban galito, hən galit ideh asike bimasig, avil galit sua ehuser naṗisal van hən bəkəkos gabag, imasig. Imaienan hən natosian sam̃ bisarpoh.*

¹³ “Gagai ginau nogəm hən gaiug. Nukel natgalen ṗisi len navile a pan hən alategai ləbikad nakemkeman sagw bəpul səsəhov len galito.

¹⁴ Nulav nasoruan sam̃ mai galit tia. Ale navile a pan emətahun bun galito tia, husur ləsavi vanuan navile a pan, sum̃an ṗai ginau nəsavı vanuan navile a pan.

¹⁵ Nəsaus gaiug hən gəbılav kuv galit dan navile a pan, be nous gaiug ṗai hən gəbıhavhav gol galito dan atenan tosa vəsa tovi təmat.

¹⁶ Hum ginau nəsavı sinavile a pan, galit am ləsavi sinavile a pan.

¹⁷ Gigol levi esam̃ səbom̃ len nakitinan; nasoruan sam̃ evi kitinan.

¹⁸ Sum̃an gotosəvat ginau vi lan navile a pan, ginau am, nosəvat galit vi lan navile a pan.

¹⁹ Noriṗ ginau len navələm̃ m̃os galito hən nəbėvi esam̃ səbom̃, hən ke galit am ləberıṗ galit len navələm̃ hən ləbėvi esam̃ səbom̃ len nakitinan.

²⁰ “Ginau nəsasor tuṽ m̃os alategai ṗai, avil nusor tuṽ m̃os avan ideh bəriṗ nəlon len ginau boṗ ideh husur nasoruan silategai.

²¹ Tata, nusor tuṽ ke galit ṗisi lesua. Nousi ke litoh tin len gidaru, hum gototoh tin len ginau mai nototoh tin len gaiug, hən ke navile a pan ləbedəlomi ke gotosəvat ginau.

* **17:12:** Psa 41.9; Jon 13.18

²² Nəyalyalan gotolavi mai ginau, nulavi mai galito, hən ləbesua suñan dartosua:

²³ ginau len galito ale gaiug len ginau. Nousi ke legəm sua buni, hən navile a pan ləbeləboii ke gaiug gotosəvat ginau, ale gotoləmas bun galito suñan ɲai gotoləmas bun ginau.

²⁴ “Tata, noləɲoni ke alat gotolav galit mai ginau, nuke galit am litah mai ginau len naut nototohtoh lan, hən ləberis nəyalyalan gotolavi mai ginau, husur gotoləmas masuṽ hən ginau nəboɲ navile a pan satubət sal.

²⁵ Tata gaiug gunor buni. Naut kəmas navile a pan ləsaləboi gaiug, ginau noləboi gaiug, ale alategai loləboii ke gotosəvat ginau.

²⁶ Ale nugol galit loləboi gaiug tia, ale dereh nigol tabtab həni, hən na-ləmas-buni-an gotoləmas bun ginau həni, ɔipət len galito, ale ginau nəbitoh len galito.”

18

Lutah gat aYesu

(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53)

¹ Nəboɲ aYesu tosor tuṽ tononɲ, iyar van mai ahai susur san gail. Luyar kotov nəbur madiɲdiɲ Kitron ale lubar nəhol naoliv ei. Ale gai mai ahai susur san gail lobis lan.

² Be natsua. Aɲutas tolavlav aYesu vi lan navəlan aenemi san gail, gai am eləboi naut enan, husur aYesu iɔonɔon tabtab ei mai ahai susur san gail.*

³ Beti aɲutas egəmai. Abiltihai tutumav mai naFarisi gail losəvat naluṽoh hən nasoltia mai alat

* **18:2:** Luk 21.37, 22.39

lotokætkæta kækol hæn naim siGot hæn læbĩtah maii, ale aJutas esæhar galito. Lupat namĩal mai næhai tũntũj mai natit hæn næbalan gail, ale logæmai.

⁴ Husur aYesu tolæboi natit pĩsi bævisi hæni, ivan hæn galito, eus galit ke, “Mætudoŋ ase?”

⁵ Lusor vari ke, “AYesu ta Nasaret.” Ikel mai galit ke, “Ginau bogai.” (AJutas toriŋi len navælalito, eil mai galit).

⁶ Næboŋ aYesu toke, “Ginau bogai,” lorus tælmam, luteh len tan.

⁷ Imaienan, eus tas galit ke, “Mætudoŋ ase?” Luke, “AYesu ta Nasaret.”

⁸ AYesu isor var galit ke, “Nukel mai gamit tia, ginau bogai. Mæbĩdoŋ ginau, riŋ alateg livan.”

⁹ Ikel nasoruan enan, hæn nasoruan san bĩsarpoŋ næboŋ tosor tuv ke, “Alat gotoviol hæn galit mai ginau, næsatægau suluv ideh sæmasig.”*

¹⁰ Beti ASimon Pita tokad naþu næbalan, eliv kuvi, ale ita kotov nædariŋan næmatu sinaslev sebiltihai tutumav. (Nahæsan naslev enan aMalhus.)

¹¹ Avil aYesu isor len aPita, ike, “Gerin tælmam hæn naþu len næpaus han. Gunau ke asike nomun len nabiliwai hæn na-læŋon-isa-væsa-an aTata tolavi mai ginau a?”*

AYesu len næhon aAnnas

¹² Beti nasoltia gail mai nakomada salito mai alat lotokætkæta kækol hæn naim siGot, lutah gat aYesu, lubaŋisi.

* **18:9:** Jon 6.39, 17.12 * **18:11:** Mat 26.39; Mak 14.36; Luk 22.42

¹³ A m̄o losəhari van hən aAnnas tovi avuŋon aKaiafas tovi abiltihai tutumav len nasihau enan.*

¹⁴ (Be natsua; evi aKaiafas tokele a m̄o tia mai alat lotoil a m̄o hən naJu gail ke, “Ivoi am ke naulum̄an sua b̄imat m̄os nəvanuan gail.”)*

*APita ike saləboi aYesu
(Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57)*

¹⁵ Nəboŋ lotosəhar aYesu van, aSimon Pita mai ahai susur siYesu sual am arohusur aYesu. Ahai susur togon eləboi abiltihai tutumav. Imaienan, eḅis len naholəvat todar vis naim seḅiltihai tutumav mai aYesu.

¹⁶ Avil aPita eil vivile dan nabopita. Imaienan, togon abiltihai tutumav toləboi, etəlmam, isor mai natəbarehreh tokətkəta kəkol hən nabopita, esəhar aPita, aroḅisutur van.

¹⁷ Natəbarehreh tokətkəta kəkol hən nabopita eus aPita ke, “Be gaiug am gəsavi ahai susur ideh site-nan a?” APita ike, “Ao, savi ginau.”

¹⁸ Naut esusus, ale naslev mai nəvanuan nauman gail lopəŋas naḅidurhab, lotitileh. APita eil mai galito, etitileh.

*Nausian seḅiltihai tutumav gail van hən aYesu
(Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71)*

¹⁹ Len nalohoim enan, abiltihai tutumav etuḅat us aYesu husur ahai susur san gail mai naḅusanan san.*

* **18:13:** Luk 3.2 * **18:14:** Jon 11.49-50 * **18:19:** Len naut egai, lokis aAnnas hən abiltihai tutumav naut kəmas aKaiafas tovi biltihai tutumav len nasihau enan. Be husur aAnnas tovi biltihai tutumav a m̄o, iḅat nəhes hum abiltihai tutumav sal.

²⁰ AYesu isor vari ke, “Akis nusor len nəhon nəvanuan gail p̄isi; noʃusan len naim naʃonʃonan gail mai naim siGot, naJu gail losuh ʃonʃon len naut galenan akis. Nəsakel susuan natideh.

²¹ Gous ginou hən nausian galenan hən nəsa? Us galit lotosəsəlon hən ginou. Loləboi nəsa notokele.”

²² Nəʃon tokel natenan, avan sua tokətkəta kəkol hən naim siGot iʋos aYesu, isor lan, ike, “Imab gusor var aʃiltihai tutumav maienan?”

²³ AYesu isor vari ke, “Nəʃikel natideh tosa, kel kot nəsaan han. Be nəʃikel nakitinan, guʋos ginou hən nəsa?”

²⁴ Beti aAnnas ikel mai alat lotokətkəta kəkol ei ke, lesəhar aYesu lotobaʃisi, van hən aKaiafas, aʃiltihai tutumav hən ʃikot həni.

*APita ike saləboi aYesu tətəs
(Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62)*

²⁵ Len namityal enan aSimon Pita eil, etitileh. Lousi ke, “Be gaiug enan, gəsavi ahai susur ideh san a?” Beti aPita ike, “Ao savi ginou.”

²⁶ Ale naslev sua seʃiltihai tutumav, amahean atenan aPita tota kotov nədarinjan ike, “Eninjan, be noris gaiug maii len nəhol naoliv.”

²⁷ APita isor tətəs ke sakitin. Vəha-sua ʃai natoulumjan ekəkəraiko.

*Nakotan siYesu len nəhon aPilate
(Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5)*

²⁸ Nəʃon aKaiafas tokot hən aYesu tonon dudu-lan somilan, losəhar aYesu van hən aPilate ta Rom tovi gavna len naprovens Jutea.† Gai itoh len naʃiltiim sisoltia gail. NaJu gail ləsabis lohoim,

† **18:28:** Agavna evi auleRom toil a mō hən naprovens sua.

hən asike ləbēbīn̄bīn̄jal len nabunusian husur nalo. Ləbimagenan, asike loləboi ləbīhan len nəhanan hən nəPašova.‡

²⁹ Imaienan aPilate evivile van hən galito, ike, “Gamit mətuke ategai togol nəsa tosa hən tobur kotov nalo?”

³⁰ Lusor vari, luke, “Ategai asike tagol natit tosa, gunau ke namttasəhari gəmai a? Aoa!”

³¹ APilate ike, “Bimagenan, səhari van, kot həni, nənoṽ həni mai nalo samit ŋai!” Alat lotoil a m̄o hən naJu gail lusor vari ke, “Nalo samito sədañ hən namt̄bigol avan ideh bimat.”

³² (Natenan igol natit aYesu tokele a m̄o husur naṽide hən nəmatan san, isarpoh.)§

³³ Beti aPilate etəlmam vi lohoim, ekis aYesu gəmai, ale eusi ke, “Gaiug nakiŋ seJu gail a?”

³⁴ AYesu eusi ke, “Nasoruan sañ, evi nənauan sañ səbom̄ o nəvanuan tile am isor mai gaiug husur ginau?”

³⁵ APilate isor vari ke, “Gunau ke notovi Ju sual a? Ao, nəvanuan sañ gail mai abiltihai tutumav gail losəhar gaiug gəm hən nakotan sagw. Imabe? Gugol nəsa?”

³⁶ AYesu ike, “Natohan pipihabəlagw savi hən navile eg a pan. Tavi sinavile a pan, alat lotohusur

‡ **18:28:** Len nənauan seJu gail, alat ləsavi Ju mai nalohoim salito ləbīn̄bīn̄jal bathut ləsagol husur nalo siMoses. Imaienan, naJu ideh bəbis lohoim silat ləsavi Ju, nalohoim eduasi, ale gai egəm bīn̄bīn̄jal gol ikon hən bīhan nəhanan hən nəPašova, be timasgol gai tiveveu len natutumavan gail husur nalo siMoses. § **18:32:** Jon 3.14, 12.32. A m̄o aYesu isor husur naṽide hən nəmatan san. Ikele ke dereh timat len nəhai balbal. Namilen ke naJu ləsagole husur alat a Rom ŋai luṗos gat nəvanuan len nəhai balbal.

ginau lətəbəl hən avan ideh asike tarij ginau len navəlan alat lotoil a mō hən naJu gail. Be natohan pipihabəlagw savi hən navile eg a pan.”

³⁷ Na aPilate eusi ke, “Beti gaiug govi nakiñ māu a?” AYesu isor vari ke, “Gaiug gukele ke notovi akiñ. Lupas ginau mōsi. Ale nogəm hən navile a pan mōs nategai ke hən nəbikel kot nakitinan. Alat lotovi sinakitinan losəsəloñ hən ginau.”

³⁸ APilate eusi ke, “Nakitinan evi sa?”

APilate erinji ke aYesu ħimat

(Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)

Nəboñ tous naten tonon aPilate evivile van hən naJu gail, ikel uri ke, “Nəsəsəb natideh lan tonor hən ħipanis.

³⁹ Be ikad nañide sua len nəPasova ħisi hən məttous nəvanuan sua dan alat namttobañis galito, hən ħevivile mōs gamito. Mətoloñon ke nigol aKiñ egai seJu gail tevivile van hən gamito a?”

⁴⁰ Be lukai vari ke, “Aoa! Savi atenan, namtoləñon aParappas.” (Be natsua: aParappas evi naulumñan tobal mai alat a Rom, ale lubañisi sile.)*

19

¹ Beti aPilate igol nasoltia gail lobilas habat hən aYesu hən nəhau tokad natuhmetəlai tosiriv lan.

² Ale nasoltia gail lulav nəhau tokad nasunite, lopir garu həni hum nəkraun sekiñ, loriñi len nəkadun ale lukol nahurabat toboñboñ len aYesu.

³ Logəm həni, lusor vilesi ke, “Ivoi! Kiñ seJu gail!” ale luṽosi.

⁴ APilate evivile tətəs, ikel mai naluṽoh ke, “Məteris! Gagai nosəhari vivile van hən gamito, hən

* **18:40:** Uman 3.14

mæþelæboii ke, nəsəsab̃ natideh lan hən ðipanis sile.”

⁵ Imaienan, esəhar aYesu vivile. Ikad nəkraun hən nəhau tokad nasunite len nəkadun mai nahurabat tobəŋbəŋ len niben. Pilate ikel mai galit ke, “Məteris, ategaii bogai!”

⁶ Nəbəŋ abiltihai tutumav gail mai alat lotəkətəta kəkol hən naim siGot lotorisi, lukai, ke “Pos gati len nəhai balbal! Pos gati len nəhai balbal!”

APilate ikel mai galit ke, “Ipat len gamito, gamit mitiþos gati, husur ginau nəsəsab̃ natideh tosa lan hən ðipanis sile.”

⁷ NabiltiJu gail lusor vari ke, “Namtukad nalo sua toke timasmat, husur ekiskis gai gabag hən aNatun aGot.”*

⁸ Nəbəŋ aPilate tosəsələŋ hən natenan emətahw am.

⁹ Esəhar aYesu təlmam tətəs vi lohoim sisoltia gail. Eusi ke, “Govi nəvanuan naut a be?” Ris aYesu sasor vari.

¹⁰ Imagenan aPilate eusi ke, “Imabe gəsasor mai ginau? Gəsaləboii ke ginau nukad nədaŋan hən nəðidam̃ hən gəðivan, mai nədaŋan hən nəðigol gəðitahətah len nəhai balbal a?”

¹¹ Beti aYesu isor vari ke, “Gaiug, nutoh len navələm̃ husur ŋai aGot a məhat tolav nədaŋan mai gaiug. Imaienan, nəvanuan toriŋ ginau len navələm̃ ikad nəsaan totibau səhor gaiug.”

¹² Nəbəŋ aPilate tosəsələŋ hən natenan idas þisal hən þeriŋ aYesu þivan, be nabiltiJu gail lukai habat ke, “Gəþeriŋi þivan asike govi bubur seSisa!

* **19:7:** Lev 24.16

Avan ideh tokis gai gabag hən nakiŋ hum aYesu egaii togole, avan enan evi enemi seSisa!”

13 Nəboŋ aPilate tosəsəlōŋ hən nasoran enan, esəhar aYesu vivile tətās. Ale aPilate ebətah len nəhai bətbətah simatsistret hən bəriŋ nəsabian san. Nəhai bətbətah enan ipat len naut lotokisi hən Naut nəvat papav be len nasoruan seİpru gail evi Kappata.

14 Len namityal enan evi tuβliial len nəmariboŋ hən nautautan hən nəPasova. Ale aPilate ikel mai naJu gail ke, “Məteris, akiŋ samit bogai!”

15 Lukai vari ke, “Tevi tut! Tevi tut! Pos gati len nəhai balbal!” Ale aPilate eus galit ke, “Mətōlōŋon ke niβos gat akiŋ samit len nəhai balbal a?” Abiltihai tutumav gail lukai van ke, “Namtsəkad nakiŋ ideh, be aSisa ŋai.”

16 Imaienan aPilate eriŋ aYesu len navəlalito hən bītahətah len nəhai balbal. Nə nasoltia gail losəhar aYesu van.

*Nətahətahan len nəhai balbal
(Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43)*

17 AYesu səbōn ipat nəhai balbal, iyar van vəbar naut lotokisi hən Naut hən Nabəlashukadhutəmat (lotokisi hən Kolkota len nasoruan seİpru gail).

18 Len naut enan luβos gati len nəhai balbal. Luβos gat naulumān eru am hən arbītahətah, sua len nətarhət nəmatu, sua len nəmair ale aYesu rivuh.

19 Ale aPilate itos nəhes sua ale loriŋi len nəhai balbal. Ike, “Yesu ta Nasaret, aKiŋ seJu gail.”

20 NaJu isoβur loβuruŋ nəhes enan, husur naut aYesu totahətah lan ipat pəpadaŋ hən nabiltivile,

ale aPilate itos nəhes enan len nasoruan seIpru gail mai nasoruan ta Rom mai ta Kris.

²¹ Beti aβiltihai tutumav gail lukel mai aPilate ke, “Sagitos ‘aKinj seJu gail,’ be gitosi ηai ke, ‘Gai səβon ikele ke tovi Kinj seJu gail.’ ”

²² APilate isor var galit ke, “Nəsa nototosi tipat, nutosi tia.”

²³ Nəβonj nasoltia gail lotoϕos gat aYesu len nəhai balbal tononj, lopəpehun nahurabat san gail mai galit lotovat. Lulav nəhai susun san napəpaian tokat udud mai səkad nasodean lan.

²⁴ Nasoltia gail lukel mai galit gabag ke, “Sadati-tari. Datibar hən nəvat hən datβisabi ke as tikade.”

Natenan evisi hən natosian siGot βisarpoh toke, “Lopəpehun nahurabat sagw len galito,

lubar hən nəvat hən ləβisabi ke
ase tikad nahurabat sagw.”*

Na natgalenan, nasoltia gail beti lugole.

²⁵ Anan aYesu eil pəpadaη hən nəhai balbal mai napəhaʔut totor am. Ikad aʔan anan aYesu, mai aMeri asoan aKlopas, mai aMeri ta Maktala.

²⁶ Nəβonj aYesu toris anan toil ei ben ahai susur san toləmas buni, ikel mai anan ke, “Bareab, geris, anaturm bolai.”

²⁷ Ale ikel mai ahai susur enan ke, “Anam̄ sam̄ bolai.” Ale tuβat len namityal enan, ahai susur enan esəhar alitenan vahim, ekətkəta təban hum tovi anan matmat.

*Nəmatan siYesu
(Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49)*

* **19:24:** Psa 22.18

28 Husur namityal enan aYesu eləboii ke natit p̄isi ihav tia. Ale hən natosian siGot ħisarpoh, ike, “Numaduh.”*

29 Nəb̄iliwai topul hən navinika* ipat ei. Loduŋ nasponents lan, riŋi len nəpashət nahisop,† ale losuhuni vi məhat van hən nabuŋon.*

30 Nəboŋ aYesu todalus navinika, ike, “Ihav!” Beti isar batut, ilav nanunun mai aGot, imat.

31 Evi nəmariboŋ hən nautautan hən NəSappat ale naJu lomətahun nibelit ləb̄itahətah len nəhai balbal gail len nəSappat (ale evi nabiltiSappat sua husur evi nəPasova). Imagenan, nabiltiJu gail lous aPilate ke tidam̄ hən ləb̄iṽabuḅur narielito hən ləb̄imat, ale sah sur nabirimat gail.‡

32 Ŋa nasoltia gail logəm, ṽabuḅur narien alarunen an artotahətah len nəhai balbal mai aYesu.

33 Be nəboŋ lotogəm hən aYesu, lusabi ke tomat tia, gol ləsəṽabuḅur narien gəlaru.

34 Be nasoltia sua isar nəgarin aYesu hən naṽisusua,§ ale vəha-sua ŋai nəda mai nəwai arusel

* **19:28:** Psa 69.21, 22.15 * **19:29:** *Navinika* evi nəwain tomatu vakon. † **19:29:** *Nahisop* evi nəhai sua nabəlavən hən tobar namita sua ŋai. Napusit nahisop iyaŋyaŋ ale nalohisop ikad nəb̄on tosusau. * **19:29:** Psa 69.21 ‡ **19:31:** Nəboŋ nasoltia ta Rom lotoḅos gat nəvanuan len nəhai balbal, luḅos gat navəlan gəlaru len nəhai tobalbal ale luḅos gat narien gəlaru b̄onb̄on len nəhai toil. Asike idareh nəvanuan totahətah ei isabi ke nasuŋavŋavan idan, be b̄eil hən narien, eləboi b̄esuŋavŋav tətəs. Ale nəvanuan totahətah imaienan van vəbar narien arodədas arb̄igol toil am, beti husur todədas b̄esuŋavŋav imat. Nasoltia ləb̄eləŋon ke nəvanuan b̄imat tutut, luṽabuḅur narien nəvanuan totahətah, gol ke todədas b̄eil, gol ke todədas b̄esuŋavŋav, ale imat tutut. § **19:34:** *Navisusua* evi namətəs tokad namətan tosua ŋai.

vi pan.

³⁵ (Nəvanuan toris natenan ikel kot nəsa torisi, ale na-kel-koti-an san ekitin. Eləboii ke tokitin, ale ikel kot nakitinan hən mətbikad nadəlomian.)

³⁶ Natgalenan lovisi hən natosian siGot bısarpoh toke, “Nabəlasun ideh asike iməbur.”*

³⁷ Ale natosian siGot tile am toke, “Dereh lebnus atenan lotosari.”*

Nətavunan siYesu

(Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56)

³⁸ Nəboŋ natgalenan tonon, ikad auleArimatea sua, nəhəsan aJosef. AJosef enan evi ahai susur siYesu tosusuan nadəlomian san husur tomətahw len nəbiltiJu gail. Gai ivan hən aPilate hən beusi ke tidam̄ hən bilav kuv niben aYesu. APilate idam̄ həni maii, ale aJosef ilav kuv niben aYesu van.

³⁹ Ikad avan sual am totah mai aJosef, nəhəsan aNikotemus togəm hən aYesu len mariug sutuai tia. Ale ilav nakilo tovi 34 hən namər toβon mai nəalos.**

⁴⁰ Husur nəvide seJu gail hən natətavunan, lupat niben aYesu van, lorun gole len nəkaliko nalinen mai natit tosusau.

⁴¹ Pəpadaŋ hən naut aYesu totahətah lan, ikad nəhol sua. Len nəhol enan ikad nəburhuvat nəmatan toveveu ləsətavun niben avan ideh lan sal.

* **19:36:** Exo 12.46; Num 9.12; Psa 34.20 * **19:37:** Zec 12.10

** **19:39:** Jon 3.1-2. Len naut egai ike *nakilo tovi 34*, be len nasoruan ta Kris ike nalitra tovi 100. *Namər* evi nəda hən nəhai lotogol tommas, ale nəvanuan loləmasi hum nəhai pəhas. *Nəalos* ehun naluvera ale evi nəvide seju gail hən ləbəvəhas niben nəvanuan tomat hən nəhai pəhas eruenan.

42 Ale husur evi Nəboŋ Nautautan hən nəPasova seJu gail, ale husur nəburhuvat nəmatan enan ipat pəpadaŋ ei, loriŋ aYesu lan.††

20

*Na-le-məhat-an dan nəmatan
(Mat 28.1-8; Mak 16.1-8; Luk 24.1-12)*

1 Dudulan somilan len nəmariboŋ metəkav hən nawik,* naut tovisivis sal, aMeri ta Maktala evi lan nəburhuvat nəmatan, ale eris nəbiltivat torib dan nabopita hən nəburhuvat.

2 Nə igam van varis aSimon Pita mai ahai susur togon aYesu toləmas buni. Ikel mai gəlar ke, “Lupat kuv niben Nasuḅ dan nəburhuvat nəmatan, ale namtsaləboi naut lotoriŋi lan!”

3 Imaienan aPita mai ahai susur togon aruvan varis nəburhuvat.

4 Len nəgamgaman səlaru van, ahai susur togon igam tutut səhor aPita, ale ibar nəburhuvat a m̃o.

5 Iḅetḅet, ekəta ris nəkaliko nalinen lotopat ei, be gai sabis vi lohoim.

6 Beti aSimon Pita tohusuri, ibar naut enan, ale eḅis vi lan nəburhuvat. Gai am eris nəkaliko nalinen lotosuh ei.

7 Be natuhtaol hən nəhoŋ ipat len naut tile, hum avan sua toḅuruŋi, riŋ səḅon həni.

8 Beti ahai susur togon tobari a m̃o eḅis lohoim, gai am erisi ale edəlomi ke aYesu tole məhat.

†† **19:42:** Jon 19.31. NəSappat etuḅat nəboŋ namityal tomasur len naFraitē. Nəboŋ artopat kuv aYesu dan nəhai balbal, Nəboŋ hən nautautan hən nəPasova pəpadaŋ hən ḅinoŋ, ale nəPasova (tovi Sappat sua) pəpadaŋ hən ḅetuḅat. * **20:1:** Len nasoruan ta Kris ike *len nəmariboŋ metəkav hən nawik*, gidato datokis nəmariboŋ enan hən nəSade.

9 (Be mitinau, natosian siGot ike aYesu timasle məhat dan nəmatan. Be arsaləboi səhoti sal.*

10 Beti alaruenan aruvahim səlaru.)

*AYesu evisi hən aMeri ta Maktala
(Mat 28.9-10; Mak 16.9-11)*

11 Nəboŋ artovan tonon, aMeri enan eil taŋtaŋ sal vivile hən nəburhuvat. İbetbet vakəta vi lohoim.

12 Eris aŋel eru artosun nahurabat topəhw gail. Arobətah len naut niben aYesu topat lan. Sual ebətah len naut toturuŋ lan, ale togon len naut tosəsaruh vi lan.

13 Alaruenan arukel maii ke, “Bareab, gutaŋ hən nəsa?” Isor var gəlar ke, “Lupat kuv aMasta sagw, nəsaləboi naut lotoriŋi lan.”

14 Nəboŋ tokel natgalenan tonon, ipair, eris aYesu toil ei, be sakəta səhoti.

15 AYesu ikel maii ke, “Bareab, gutaŋ hən nəsa? Gudon ase?” AMeri, tonau ke tovi nəvanuan tokətkəta təban nəhol enan, ikel maii ke, “Nasuḅ, gaiug gəbipati van, kel mai ginau hən naut gotoriŋi lan, ale dereh nivan hən nəbipati.”

16 AYesu ike, “Meri!” AMeri ipair kəta van həni, ikai ke, “Rapponi!” (tovi “Hai pusan” len nasoruan seİpru gail).

17 AYesu ikel maii ke, “Sagibar ginau am, husur nəsavı məhat van hən aTata sal. Avil givan hən nəke-ṽan-an sagw gail. Kel mai galit ke, ‘Gagai novi məhat van hən aTata sagw mai aTata samito, van hən aGot sagw mai aGot samito.’ ”

* 20:9: Psa 16.10

18 N̄a aMeri ta Maktala ivan, ikel uri mai ahai susur gail ke, “Noris Nasub̄!” Ale ikel mai galito h̄en natit p̄isi aYesu tokel maii.

AYesu evisi h̄en ahai susur san gail

(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)

19 Len n̄eSade ut m̄edau naut togomgom, ahai susur lubonbon lohoim. Lok̄ekol gat nabopita husur lom̄etahw len nabiltiJu gail. AYesu eḡam il rivuh len galito. Ikel mai galit ke, “N̄elomit tikad nat̄m̄at!”

20 N̄eBoŋ tok̄emaienan ēvusan nav̄elan ḡelaru mai n̄egar̄in h̄en galito. Ahai susur gail lukemkem masūv̄ h̄en lotoris Nasub̄.

21 Imaienan aYesu isor t̄etas mai galit, ike, “N̄elomit tikad nat̄m̄at! Hum aTata tos̄evat gin̄au, gin̄au am nos̄evat gamito.”

22 Beti esun̄av̄n̄av̄ ale ike, “Mitikad aNunun aGot.

23 M̄et̄berūbat n̄esaan sivan ideh gail, aGot erūbat gail tia. Asike m̄et̄berūbat n̄esaan sivan ideh gail, aGot sarūbat gail.”*

AYesu evisi h̄en aTomas

24 Len ahai susur lotovi 12, ikad aTomas, namilen ke aM̄elav. Be n̄eBoŋ aYesu tovisi h̄en galit am, gai satoh.

25 Imaienan, ahai susur gail lukel maii ke, “Ginamit namtoris Nasub̄!” Ris aTomas tosor var galit ke, “Asike nod̄elom n̄esa m̄ettokele van v̄ebar n̄ēberis nab̄urhunil len nav̄elan ḡelaru, mai n̄ēbesiriv̄ h̄en n̄ējarhuv̄elagw len ḡelaru ale siriv̄ h̄en nav̄elagw len nab̄urhugarin.”

* 20:23: Mat 16.19, 18.18

26 Len nəmariboŋ toməlevtor tohusur nəboŋ enan, ahai susur siYesu gail lutoh lohoim, ale aTomas evi galit soal ei. Nabopita gail lokəkol haihai be aYesu egəmai, eil rivuh len galito. Ike, “Nəlomit tikad natəmat.”

27 Beti ikel mai aTomas ke, “Siriv hən nənarhuvəlañ gegai. Geris navəlagw gəlaru. Siriv hən navəlañ len nəburhugarigw. Nə-lon-uri-an sañ tinoŋ! Geriŋ nəloñ len ginau!”

28 ATomas isor vari, ike, “Gaiug aMasta sagw, govi aGot sagw!”

29 Beti aYesu ikel maii ke, “Gaiug gukad nadəlomian husur gotoris ginau. Alat ləsaris ginau be lotoriŋ nəlolit len ginau, navoian siGot igol lukab həni.”*

Ajon itos nalobulat egai mōs nəsa?

30 Len nəhon ahai susur san gail, aYesu igol namerikel isoḅur am səhor nototos gat gail len nalobulat egai.

31 Be nutos natgalegai hən mətḅedəlo mi ke aYesu tovi aKristo, aGot totabtabuh lan, tovi aNatun aGot. Nutosi maienan hən mətḅeriŋ nəlomit lan, ale len nadəlomian samit mətḅikad nəmauran len nahəsan.

21

AYesu evisi hən ahai susur lotoməlevru

¹ Len nəboŋ soal am aYesu evisi hən ahai susur san gail len Nabiltiwai Tiperias.* Nəsa tovisi imaiegai:

* **20:29:** 1Pit 1.8 * **21:1:** Lokis *Nabiltiwai Tiperias* hən Nabiltiwai Kalili am, be len nasoruan ta Kris ike Tiperias len naut egai.

² Ikad aSimon Pita, aTomas namilen ke aMəlav, aNatanael ta Kana a Kalili, alarmiṽan artovi anatun aSepeti gəlaru, mai ahai susur eru am lototoh ei.

³ ASimon Pita ikel mai galit ke, “Nesəsahieh beti.” Lukel maii ke, “Gidato.” Ale luvan, sah len naḃot. Nəmərgobut egəmai. Losəsahieh len mariug kavkav, ləsəsah hən ideh.

⁴ Nəboṅ naut tolan, aYesu eil bitas be ahai susur gail ləsaləboii ke tovi gai.

⁵ Beti ikai van hən galit ke, “Gamito! Mətusah hən naieh ideh a?” Ale lusor vari ke, “Eḃuer!”

⁶ Ikel mai galit ke, “Bar hən nalevlev len nəmatu tarhəḃot, ale dereh mitisaḃ ideh.” Nə lubar həni, be lodədas ləḃelivi gəṃ hən naḃot, husur naieh tosoḃur igol toməlas.*

⁷ Beti ahai susur aYesu toləmas buni ikel mai aPita ke, “Nasuḃ bolai!” Nəboṅ aSimon Pita tosəsəloṅ həni ke tovi Nasuḃ, epitavis nahurabat san tokole, eməlah vi lan nəwai.

⁸ Galit am losuh len naḃot, loliv nalevlev vahut husur bitas savi a tut, namita tovi 100 ṅai.

⁹ Nəboṅ lotomariṅ vahut, loris nəhab tominen, naieh toləṅas lan, mai nabəta.

¹⁰ Beti aYesu ike, “Tariv naieh ideh məttomadhəsaḃ hən gail gəmai.”

¹¹ Nə aSimon Pita ilev gargar nalevlev topul hən nabiltiieḃ gail vi len tan. Naut kəmas naieh tovi 153, nalevlev səmarmarikot.

¹² AYesu ike, “Mətegəṃ han.” Be ahai susur ideh sausi ke, “Gaiug ase?” husur loləboii ke tovi Nasuḃ.

* 21:6: Luk 5.4-7

13 Beti aYesu egəm, lav nabəta mai galito. Igol maien hən naieh am.

14 Enan evi navisian na-vəha-tor-an siYesu təban ahai susur gail tohusur na-le-məhat-an san dan nəmatan.*

AYesu itabtabuh tətəs len aPita

15 Nəboŋ lotohan tonon, aYesu ikel mai aSimon Pita ke, “Simon, anaton aJon, goləmas masuŋ hən ginau səhor alateg a?” Isor vari ke, “Evoi Nasuḅ, goləboii ke notoləmas gaiug.” AYesu ike, “Gevəŋan natuhsipsip sagw gail.”*

16 AYesu eus tasi ke, “Simon, anaton aJon, goləmas masuŋ hən ginau a?” Ikel maii ke, “Evoi Nasuḅ, goləboii ke notoləmas gaiug.” AYesu ike, “Gekətkəta təban nasipsip sagw gail.”

17 AYesu eus tətəs həni am ke, “Simon, anaton aJon, goləmas ginau a?” Nausian na-vəha-tor-an etunus aPita, ike titaŋ. Ikel maii ke, “Nasuḅ, goləboi natit pisi. Goləboii ke notoləmas gaiug.” AYesu ike, “Gevəŋan nasipsip sagw gail.”

18 Nukel nakitinan, nəboŋ gotovi mantuhmar, gosun nahurabat saŋ, govi lan naut pisi gotoləŋoni. Be nəboŋ gəbevi haŋut, dereh gisar hən navələm gəlaru ale avan ideh am tikol nahurabat len gaiug, tesəhar gaiug len naut gəbēmətahun gəbevi lan.”

19 AYesu ekəmaienan, hən bikel pərpəp hən nəmatan sePita bimat həni hən bəputsan nahəsan aGot. Nəboŋ tokəmaienan tonon, ikel mai aPita ke, “Gehusur ginau.”

* 21:14: Jon 20.19, 26 * 21:15: Uman 20.28; 1Pit 5.2

Ahai susur aYesu toləmas buni, aJon

²⁰ APita ipair, ekəta ris ahai susur aYesu toləmas buni toyar husur gəlaru. Atenan evi ahai susur tosiņasiŋ len nəmabun aYesu len nəhanan, tousi ke, “Nasuḅ, ase ḅeriŋ gaiug len navəlan aenemi sam̄ gail?”*

²¹ Nəboŋ aPita tokəta risi, eus aYesu həni ke, “Be Nasuḅ, atenan timabe?”

²² AYesu isor vari ke, “Nəḅeləŋoni ke gai ḅitoh vəbar nagəmaian sagw, savi natideh len gaiug! Gaiug māu gehusur ginau.”

²³ Bathut natenan, nasoruan pəpat iperŋan alat lotokad nadələmian ke, ahai susur enan asike imat. Be enan savi nəsa aYesu tokele. Ike, “Nəḅeləŋoni ke gai ḅitoh vəbar nagəmaian sagw, savi natideh len gaiug!”

²⁴ Ahai susur siYesu egai tokel kot natgalenan, evi gai totos gat natgalegai len nalobulat egai. Ale namtoləboii ke na-kel-koti-an san ekitin.*

Nə-maris-kotovi-an

²⁵ Ikad natit isoḅur am aYesu togole. Ale nəvanuan lətatos gat v̄isusua hən natgalenan, nunau ke navile a pan kavkav asike tənav hən nalobulat galen p̄isi lətəpat lan.*

* **21:20:** Jon 13.25 * **21:24:** Jon 19.35 * **21:25:** Jon 20.30

**Nasoruan siGot len nasoruan ta Uluveu
The New Testament in the Maskelynes language of
Uluveu, Vanuatu
Niutestamen long lanwis Maskelynes blong Uluveu,
Vanuatu.
Le Nouveau Testament dans la langue Maskelynes de
Uluveu, Vanuatu.**

copyright © 2013 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Maskelynes

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-03-11

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 31 Aug 2023

cb9da196-fced-5a7c-9540-74db5e4270fd